

ΤρΕφΑθ 2805/2021 (τμήμα ενοχικό), σε: ΕΕμπΔ 1/2022, σχόλιο: Ι. Αθηναίος-Πιέρρος,
σ. 88-115

Sakkoulas-Online.gr - Επιθεώρηση του Εμπορικού Δικαίου, 1 (2022)

ΤρΕφΑθ 2805/2021 (τμήμα ενοχικό)

Προεδρεύουσα: Ελ. Παπαδοπούλου

Εισηγήτρια: Χαρ. Ηλιοπούλου

Δικηγόροι: Ι. Δεληκωστόπουλος, Γ. Κοπακάκης, Κ. Μακαρώνας

Εξωεταιρική συμφωνία μετόχων ως δικαιοπρακτικό θεμέλιο σύμβασης πώλησης και μεταβίβασης μετοχών. Ισχύς ρητρών που παρέχουν δικαιώματα διοίκησης σε μειοψηφία. Αποτελέσματα επί παραβίασης αυτών. Δικαίωμα υπαναχώρησης.

Αγοραπωλησία και μεταβίβαση μετοχών μη εισηγμένης Ανώνυμης Εταιρείας δυνάμει συμφωνητικού μεταβίβασης μετοχών συνοδευόμενο από Εξωεταιρική Συμφωνία μεταξύ παλαιών μετόχων και μελλοντικών μετόχων/επενδυτών με σκοπό τη χάραξη εταιρικής αναπτυξιακής στρατηγικής και τον επηρεασμό και την έμμεση εξωκαταστατική επέμβαση στην εταιρική ζωή. Σύνθεση Διοικητικού Συμβουλίου και Λήψη Αποφάσεων. Ισχύς Ρητρών που παρέχουν στη μετοχική μειοψηφία δικαιώματα σύνθεσης του διοικητικού συμβουλίου και ψήφου διοίκησης - διαχείρισης. Καθορισμός Ψήφου στη Γενική Συνέλευση. Διαπάνεις Αναγκαστικού και Ενδοτικού Δικαίου. Παραβίαση Εξωεταιρικής συμφωνίας. Δικαιοπρακτικό Θεμέλιο. Ερμηνεία της δήλωσης. Ερμηνεία Συμβάσεων. Έννομες συνέπειες. Αξίωση Επιστροφής Τιμήματος Αγοραπωλησίας των μετοχών εξαιτίας παράβασης της εξωεταιρικής συμφωνίας. Ανώμαλη Εξέλιξη Ενοχής. Πλημμελής Εκπλήρωση. Θεσμικός Επενδυτής (Angel Investors / Venture Capitalists). Συναλλακτική Καλή Πίστη.

[...] Ακολούθως, με την ως άνω απόφαση του Αρείου Πάγου, έγινε δεκτός ο μοναδικός αναιρετικός λόγος, που στηριζόταν στη διάταξη του άρ. 559 αρ. 1 ΚΠολΔ και αναιρέθηκε η υπ' αρ. 3157/2017 απόφαση του Δικαστηρίου τούτου, στο σύνολό της και παραπέμφθηκε προς εκδίκαση, ενώπιον του αυτού Δικαστηρίου, για εκδίκαση της εφέσεως από άλλους Δικαστές. Νομίμως δε φέρεται ήδη προς νέα εκδίκαση ενώπιον του Δικαστηρίου τούτου αυτή η έφεση (αύξ. αρ. έκθ. καταθ. .../2015 και, ενώπιον του Δικαστηρίου τούτου, με αύξ. αρ. έκθ. καταθ. .../2015), κατά της υπ' αρ. 2537/2014 οριστικής αποφάσεως του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, με την από 17.12.2019 κλήση της εκκαλούσας-ενάγουσας (αύξ. αρ. έκθ. καταθ. .../2019), μετά την έκδοση της προεκτεθείσας υπ' αρ. 1134/2019 αποφάσεως του Αρείου Πάγου, με την οποία αναιρέθηκε η υπ' αρ. 3157/2017 απόφαση του Δικαστηρίου τούτου και την παραπομπή της υποθέσεως, προς περαιτέρω εκδίκαση, ενώπιον του αυτού Δικαστηρίου, συγκροτούμενο από διαφορετικούς από εκείνους, που εξέδωσαν την αναιρεθείσα απόφαση, Δικαστές. Η ένδικη έφεση της ηπτηθείσας ενάγουσας και, ήδη, εκκαλούσας, κατά της υπ' αρ. 2537/2014 οριστικής αποφάσεως του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, η οποία εξεδόθη επί της από 12.10.2010 (αύξ. αρ. έκθ. καταθ. .../2010) αγωγής, δικασθείσας, κατ' αντιμωλίαν των διαδίκων, κατά την τακτική διαδικασία, με την οποία (εκκαλουμένη απόφαση), το παραπάνω Δικαστήριο απέρριψε την αγωγή, αρμοδίως φέρεται προς συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου τούτου [...]. Πρέπει, επομένως, η έφεση να γίνει τυπικώς δεκτή και να ερευνηθεί περαιτέρω, ως προς το παραδεκτό και βάσιμο των λόγων της, κατά την ίδια, ως πρωτοδίκως, διαδικασία (άρ. 533 παρ. 1 ΚΠολΔ).

[...] Αποδείχθηκαν τα ακόλουθα: Η εκκαλούσα-ενάγουσα είναι ελβετική ανώνυμη εταιρία, με την επωνυμία «... S.A.», με έδρα την ..., ιδρυθείσα στις 20.12.2007, με σκοπό και αντικείμενο της εμπορικής της δραστηριότητας «να αναλαμβάνει για μακρά χρονικά διαστήματα συμμετοχές στο κεφάλαιο εμπορικών και/ή οικονομικών επιχειρήσεων με διάφορες δραστηριότητες, κυρίως στον κλάδο της γεωργικής βιομηχανίας τροφίμων, για λογαριασμό της, στην Ελβετία και στο εξωτερικό, να διαχειρίζεται και να χρηματοδοτεί τις συμμετοχές αυτές...». Από την άλλη πλευρά, η ανώνυμη εταιρία με την επωνυμία «... ΑΝΩΝΥΜΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ» (εφεξής: «Εταιρία»), με έδρα τη Φθιώτιδα, ιδρύθηκε το έτος 1994, με αντικείμενο της εμπορικής της δραστηριότητας την επί κέρδει εκμετάλλευση ελαιοτριβείου, τυποποιήση ελαιολάδου και βρωσίμων ελαιών, αποθήκευση και εμπορία δημητριακών ειδών και ζωοτροφών κάθε είδους, την ίδρυση και εκμετάλλευση αποθηκών, βιομηχανοστασίων και λοιπών εγκαταστάσεων για τυποποιήση, επεξεργασία και εμπορία πάσης φύσεως αγροτικών προϊόντων, λιπασμάτων κ.λπ. και με μέλη του πρώτου Δ.Σ. (μεταξύ άλλων) τους εναγόμενους εφεσίβλητους. Μετά από αλλεπάλληλες αυξήσεις του μετοχικού της κεφαλαίου, η ως άνω Εταιρία, διέθετε, τον Ιούνιο του έτους 2007, μετοχικό κεφάλαιο, ίσο με το ποσό των 5.430.000 ευρώ, διαιρούμενο σε 1.357.500 κοινές ονομαστικές μετοχές ονομαστικής αξίας 4,00 ευρώ (ΦΕΚ ΤΑΕ & ΕΠΕ .../12.6.2007), από τις μετοχές δε αυτές 1.018.125 μετοχές, ήτοι, ποσοστό 75% του μετοχικού κεφαλαίου ανήκαν στον πρώτο εναγόμενο-πρώτο εφεσίβλητο, ... και 339.375 μετοχές, ήτοι ποσοστό 25% του μετοχικού κεφαλαίου ανήκαν κατά κυριότητα στο δεύτερο εναγόμενο-δεύτερο εφεσίβλητο, ... Στις 13 Μαρτίου 2008, στην Αθήνα, αφενός μεν η εκκαλούσα-ενάγουσα εταιρία, ως αγοράστρια, εκπροσωπηθείσα από τους νομίμους εκπροσώπους της, ... και ..., αφετέρου δε οι εναγόμενοι-εφεσίβλητοι, ως πωλητές, υπέγραψαν τη με αυτή ημερομηνία «Σύμβαση Πώλησης Μετοχών Ανωνύμου Εταιρίας», στην οποία γινόταν μνεία (υπ' αρ. 3 όρος) ότι: «Η Εταιρία (ενν. «...») δραστηριοποιείται σήμερα στην παραγωγή, επεξεργασία, τυποποίηση, εμπορία ελαιολάδου και σπορέλαιων, καθώς επίσης και στην εμπορία δημητριακών, τυριών γάλακτος και ζυμαρικών και προτίθεται να επαυξήσει και επεκτείνει τις εν λόγω δραστηριότητές της» και (υπ' αρ. 4 όρος) ότι: «Η Αγοράστρια (ενν. «...») προτίθεται να εισέλθει στην Εταιρία με εξαγορά πακέτου μετοχών από τους Πωλητές, οι οποίοι και αποδέχονται τούτο, προκειμένου στο μέλλον η Εταιρία (ενν. «...») να έχει ευρύτερη μετοχική βάση έτσι ώστε να καταστεί ευχερέστερη η περαιτέρω ανάπτυξή της». Συμφωνήθηκε, λοιπόν (υπ' αρ. 5 όρος της συμβάσεως), οι εναγόμενοι-εφεσίβλητοι να μεταβιβάσουν και παραδώσουν στην εκκαλούσα-ενάγουσα, ο μεν πρώτος εξ αυτών 325.800 μετοχές, ο δε δεύτερος εξ αυτών 135.750 μετοχές, ούτως ώστε, μετά την ολοκλήρωση των μεταβιβάσεων, μέτοχοι της εταιρίας «...» να είναι, πλέον: 1) Ο πρώτος εναγόμενος-πρώτος εφεσίβλητος, με 692.325 μετοχές (51%), 2) ο δεύτερος εναγόμενος-δεύτερος εφεσίβλητος, με 203.625 μετοχές (15%) και 3) η εκκαλούσα-ενάγουσα, με 461.550 μετοχές (34%). Ως τίμημα, για την πώληση των μετοχών συμφωνήθηκε (υπ' αρ. 7 όρος της συμβάσεως), το συνολικό ποσό των 7.820.000 ευρώ, από το οποίο, το ποσό των 5.520.000 ευρώ έπρεπε να καταβληθεί στον πρώτο εναγόμενο-πρώτο εφεσίβλητο, το δε υπόλοιπο ποσό των 2.300.000 ευρώ στο δεύτερο εναγόμενο-δεύτερο εφεσίβλητο, ενώ, περαιτέρω, συμφωνήθηκε (υπ' αρ. 8 όρος) ότι το τίμημα θα καταβαλλόταν στους πωλητές, κατά το μέρος που αναλογούσε στον καθένα: «Ποσοστό 85% με δύο ή περισσότερες τραπεζικές επιταγές το αργότερο, ευθύς αμέσως ως συντρέξουν οι ακόλουθες αθροιστικά προϋποθέσεις: α) Καταβολή στην αρμόδια ΔΟΥ του φόρου Μεταβίβασης για την προβλεπόμενη στην παρούσα πώληση των μετοχών, β) Ολοκλήρωση της μεταβίβασης των μετοχών. ... γ) Υπογραφή του Συμφωνητικού Μετόχων που προβλέπεται στο άρ. 14 της παρούσας, δ) Συνεδρίαση του

Δ.Σ. της Εταιρίας κατά την οποία: αα) θα παραιτηθούν τρία μέλη του υφιστάμενου σήμερα επταμελούς Δ.Σ. της Εταιρίας και στη θέση τους θα ορισθούν προσωρινοί σύμβουλοι οι α) ..., β) ... και γ) ... και ββ) θα αποφασισθεί η έκδοση προσωρινών τίτλων για όλες τις μετοχές της Εταιρίας και ε) Έκδοση βάση της ανωτέρω απόφασης του Δ.Σ. στο όνομα της Αγοράστριας και παράδοση στην Αγοράστρια προσωρινού τίτλου για τις μετοχές 08.02. Ποσοστό 15% του Τιμήματος θα πιστωθεί και θα κατατεθεί ευθύς αρμέσως μετά την πληρωμή ως άνω του 85% του Τιμήματος, στον προβλεπόμενο στο άρ. 12 της παρούσας Τραπεζικό Λογαριασμό που θα ανοιχθεί επ' ονόματι των δύο Πωλητών και της Αγοράστριας προκειμένου να καταβληθεί αργότερα στους Πωλητές». Τέλος, με τον υπ' αρ. 14 όρο της ίδιας Συμβάσεως ορίσθηκε ότι: «Αρμέσως μετά την υπογραφή της παρούσας Σύμβασης, θα υπογραφεί μεταξύ των συμβαλλομένων στην παρούσα συμφωνητικό μετόχων που θα περιέχει πρόσθετες συμφωνίες μεταξύ αυτών, τα της εκλογής του Διοικητικού Συμβουλίου της Εταιρίας, τον τρόπο αναδιάρθρωσης και εφεξής διοίκησης αυτής, τις απαραίτητες τροποποιήσεις του καταστατικού κ.λπ.». Ως εφαρμοστέο δίκαιο, τέλος, ορίσθηκε το ελληνικό δίκαιο, ενώ με τον υπ' αρ. 22 όρο της συμβάσεως, συμφωνήθηκε μεν η υπαγωγή οποιασδήποτε διαφοράς σε Διαιτησία, βάσει των κανόνων του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου, πλην, όμως, οι διάδικοι έχουν, ήδη, συμφωνήσει στην κατάργηση της ρήτρας διαιτησίας, δυνάμει του από 29.6.2010 ιδιωτικού συμφωνητικού. Ταυτόχρονα με την υπογραφή της από 13.3.2008 Συμβάσεως Πωλήσεως Μετοχών, υπεγράφη μεταξύ των ιδίων ως άνω συμβαλλόμενων, το προβλεπόμενο από τους υπ' αρ. 8.1.γ' και 14 όρους της Συμβάσεως αυτής «Συμφωνητικό Μετόχων», με το οποίο τα συμβαλλόμενα μέρη αποσαφήνισαν τις σχέσεις και υποχρεώσεις τους, ως μετόχων της εταιρίας, τόσο, μεταξύ τους, όσο και μεταξύ αυτών και της εταιρίας και όρισαν τον τρόπο διοίκησεως και μελλοντικής λειτουργίας αυτής, μετά την ολοκλήρωση της μεταβιβάσεως των μετοχών των εναγομένων-εφεστίβλητων στην εκκαλούσα-ενάγουσα. Στο συμφωνητικό αυτό, προβλέφθηκε, μεταξύ άλλων, (υπ' αρ. 3 όρος) ότι: «Δικαιοπρακτικό θεμέλιο για τη σύναψη της ανωτέρω συμβάσεως πώλησης των Μετοχών και από τα δύο συμβαλλόμενα μέρη, αποτέλεσε η σχεδιασθείσα επέκταση και ανάπτυξη των δραστηριοτήτων της Εταιρίας (ενν. «...») με τις ακόλουθες επενδύσεις συνολικού ύψους 15.000.000 ευρώ περίπου: α) εγκατάσταση αποθήκευσης (SILOS) δημητριακών και ελαιούχων σπόρων από την θυγατρική της εταιρία στη Βουλγαρία....Το ύψος της εν λόγω επένδυσης προβλέπεται να ανέλθει σε 4.000.000 ευρώ περίπου, β) αγορά εκ μέρους της ανωτέρω θυγατρικής της εταιρίας αγροτικής έκτασης 7.000 έως 8.000 στρεμμάτων στη Βουλγαρία αξίας περίπου 1.000.000 ευρώ περίπου, γ) ίδρυση εργοστασίου επεξεργασίας ελαιούχων σπόρων (σπορελαιουργείου) στο βιομηχανικό χώρο της Εταιρίας στο Στεφανοβίκειο. Το ύψος της εν λόγω επένδυσης προβλέπεται να ανέλθει στο ύψος των 10.000. 000 ευρώ περίπου». Με τον υπ' αρ. 6 όρο του ίδιου ως άνω συμφωνητικού συμφωνήθηκε ότι το Δ.Σ. της Εταιρίας θα απαρτίζοταν από επτά (7) μέλη, από τα οποία τέσσερα (4) θα επιλέγονταν από τον μέτοχο ή τους μετόχους, που συγκέντρωναν την πλειοψηφία των μετοχών, που ανήκαν στους παλαιούς μετόχους ή τους δικαιοδόχους αυτών και τρία (3) θα επιλέγονταν από τη Νέα Μέτοχο (δηλ. την εκκαλούσα-ενάγουσα), με τον υπ' αρ. 11 όρο, ότι, σε περίπτωση παραιτήσεως, αποχωρήσεως, θανάτου ή παύσεως, με οποιονδήποτε τρόπο, μέλους Δ.Σ., που είχε ορισθεί από τη μία πλευρά, τα συμβαλλόμενα μέρη ανελάμβαναν, έναντι αλλήλων, την υποχρέωση και εγγυώντο, όπως τα υπόλοιπα μέλη του Δ.Σ. ψηφίσουν, ως αντικαταστάτη του παραιτηθέντος ή παυθέντος μέλους, το πρόσωπο εκείνο, που θα υποδειχθεί από την πλευρά αυτή. Με τον υπ' αρ. 12 όρο του ίδιου συμφωνητικού, συμφωνήθηκε ότι οι κάτωθι εκτιθέμενες εταιρικές αποφάσεις θα λαμβάνονταν με σύμφωνη, πάντα, γνώμη της Νέας μετόχου (εκκαλούσας-ενάγουσας) και, συνεπώς, εάν μεν λαμβάνονταν από τη Γ.Σ., θα απαιτείτο απαρτία και πλειοψηφία των

2/3, εάν, δε, λαμβάνονταν από το Δ.Σ., θα απαιτείτο πλειοψηφία των 5/7 του συνόλου των μελών αυτού: α) αύξηση ή μείωση του εταιρικού κεφαλαίου, β) διανομή μερισμάτων, γ) εκλογή Ορκωτών Ελεγκτών και καθορισμός της αμοιβής τους, δ) διενέργεια πάσης φύσεως επενδύσεων αξίας άνω των 250.000 ευρώ κατά περίπτωση, ή άνω των 500.000 ευρώ ετησίως, καθώς και εξαγορές, συγχωνεύσεις και άσκηση νέων δραστηριοτήτων της Εταιρίας, ε) αγορά, πώληση ή μίσθωση παγίων περιουσιακών στοιχείων της Εταιρίας, στ) υποθήκευση ή ενεχύραση περιουσιακών στοιχείων της Εταιρίας, ζ) χάραξη, καθορισμός και τυχόν αναπροσαρμογή του επιχειρησιακού σχεδίου της Εταιρίας, η) σύναψη πάσης φύσεως μακροπρόθεσμων, μεσοπρόθεσμων και βραχυπρόθεσμων δανειακών συμβάσεων, θ) ίδρυση θυγατρικών εταιριών ή υποκαταστημάτων της Εταιρίας και ι) πρόσληψη ανώτατων στελεχών της Εταιρίας και καθορισμός των αποδοχών και των βασικών όρων των συμβάσεων εργασίας τους, καθώς και λύση των συμβάσεων αυτών είτε με καταγγελία είτε συμβατικά. Επίσης, με τον υπ' αρ. 15 όρο του ίδιου συμφωνητικού συμφωνήθηκε αφενός μεν η υποχρέωση των συμβαλλόμενων μερών να συμμετέχουν και να καλύπτουν τις αυξήσεις του μετοχικού κεφαλαίου, αφετέρου δε η απαγόρευση μεταβιβάσεως των μετοχών τους σε τρίτους, για τα δύο (2) πρώτα έτη ισχύος του συμφωνητικού (δηλαδή, μέχρι τις 13.3.2010) και, στην περίπτωση μεταβιβάσεως των μετοχών, η υποχρέωση των μετόχων να τις προσφέρουν πρώτα στους λοιπούς μετόχους της εταιρίας (δικαίωμα προτιμήσεως), με ποινή, σε αντίθετη περίπτωση, την απόλυτη ακυρότητα μίας τέτοιας μεταβιβάσεως (υπ' αρ. 17 όρος του συμφωνητικού). Με τον υπ' αρ. 23 όρο του συμφωνητικού, συμφωνήθηκε ότι «Τα συμβαλλόμενα στο παρόν μέρη αναλαμβάνουν έναντι αλλήλων την υποχρέωση και υπόσχονται να ψηφίζουν στα αρμόδια προς τούτο όργανα της Εταιρίας έτσι ώστε να υλοποιούνται οι ανωτέρω συμφωνίες τους», ενώ, τέλος, ως μόνη πρόβλεψη ανατροπής του εν λόγω συμφωνητικού προβλέφθηκε η περίπτωση, κατά την οποία η προβλεπόμενη από τον υπ' αρ. 14 όρο του συμφωνητικού αύξηση μετοχικού κεφαλαίου δεν καλυπτόταν από τη νέα μέτοχο, οπότε οι παλαιοί μέτοχοι θα είχαν δικαίωμα να ανατρέψουν τη σύμβαση πωλήσεως μετοχών, με σχετική έγγραφη δήλωσή τους προς την εκκαλούσα-ενάγουσα. Στις 17 Απριλίου 2008, υπεγράφη μεταξύ των διαδίκων η «Σύμβαση πώλησης-μεταβίβασης μετοχών ανωνύμου εταιρίας», με την οποία επαναλήφθηκε το περιεχόμενο της παραπάνω από 13.3.2008 Συμβάσεως Πωλήσεως Μετοχών, με τη διαφοροποίηση ότι αφενός μεν με την υπογραφή της οριστικής συμβάσεως παραδόθηκαν οι πωληθείσες μετοχές στην εκκαλούσα-ενάγουσα, αφετέρου δε κατεβλήθη από την τελευταία το μεγαλύτερο μέρος του συμφωνηθέντος τιμήματος και έγινε μνεία του ότι ολοκληρώθηκε η μεταβίβαση των μετοχών και υπεγράφη η σχετική πράξη στο βιβλίο μετόχων της εταιρίας, οπότε, η εκκαλούσα-ενάγουσα απέκτησε το ποσοστό 34% του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρίας «...». Ακολούθως, συντάχθηκε το από 5.5.2008 νέο καταστατικό της Εταιρίας, στο οποίο περιελήφθησαν και οι εξής διατάξεις: «Αρ. 19. Σύνθεση και Θητεία του Διοικητικού συμβουλίου...7. Παρέχεται δικαίωμα στη μέτοχο ... S.A., εφόσον είναι κυρία μετοχών της εταιρίας που εκπροσωπούν τουλάχιστον ποσοστό 34% του συνόλου των μετοχών αυτής, να διορίζει σύμφωνα με τις διατάξεις του άρ. 18 παρ. 3, 4 και 5 του Κ.Ν. 2190/1920, το ένα τρίτο (1/3) των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου». Δηλαδή, τηρήθηκαν όλες οι προϋποθέσεις του υπ' αρ. 8 όρου της αρχικής συμβάσεως πωλήσεως μετοχών, μεταξύ των οποίων και η παραίτηση τριών (3) μελών του υφισταμένου τότε Δ.Σ. της Εταιρίας, ήτοι, της ... συζ. ..., ... και ... και ο ορισμός, στη θέση των παραπάνω παραιτηθέντων μελών του Δ.Σ., των εξής προσώπων επιλογής της εκκαλούσας-ενάγουσας: α) του ..., β) της ... και γ) του ..., ως εκπρόσωποι δε της Εταιρίας ορίσθηκαν οι εναγόμενοι-εφεσίβλητοι και ο ... (ΦΕΚ ΤΑΕ & ΕΠΕ .../30.5.2008). Έτσι, στις 30.5.2008, μέλη του επταμελούς Δ.Σ. της εταιρίας «...» ήταν οι: 1) ... (δεύτερος εναγόμενος-δεύτερος εφεσίβλητος), 2) ... (πρώτος εναγόμενος-πρώτος εφεσίβλητος), 3) ...

και 4) ... (δηλαδή, 4 μέλη από την πλευρά της εταιρίας «...») και οι: 1) ..., 2) ... και 3) ... (δηλαδή, 3 μέλη από την πλευρά της εκκαλούσας-ενάγουσας). Στις 3.9.2008, έλαβε χώρα συνεδρίαση του Δ.Σ. της Εταιρίας, κατά την οποία αποφασίσθηκε ομόφωνα (στη συνεδρίαση παρίσταντο και τα τρία μέλη που είχαν ορισθεί από την εκκαλούσα-ενάγουσα) η έκδοση κοινού ομολογιακού δανείου ύψους 5 εκ. ευρώ και ανατέθηκε, επίσης, ομόφωνα, η παροχή εξουσιοδοτήσεως στον πρώτο εναγόμενο-πρώτο εφεσίβλητο για την υπογραφή της εν λόγω συμβάσεως. Πέντε (5) περίπου μήνες αργότερα και συγκεκριμένα στις 6.3.2009 παραίτηθηκαν τα μέλη του Δ.Σ., ... και ... (επιλογής των εναγομένων-εφεσίβλήτων, η πρώτη εξ αυτών και της εκκαλούσας-ενάγουσας, ο δεύτερος) και αντικαταστάθηκαν με τους ... και ..., αντίστοιχα, η δε εκπροσώπηση της εταιρίας ανατέθηκε: α) στους εναγόμενους-εφεσίβλητους, β) στον ..., γ) στην ... και δ) στον ... (ΦΕΚ ΤΑΕ & ΕΠΕ .../9.3.2009). Στις 23 Ιουνίου 2009, η Γενική Συνέλευση των μετόχων της Εταιρίας αποφάσισε την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου αυτής, κατά το ποσό των 1.850.000 ευρώ, το οποίο, έτσι, ανήλθε στο ποσό των 7.280.000 ευρώ, διαιρεμένο σε 1.820.000 κοινές ονομαστικές μετοχές, ονομαστικής αξίας 4 ευρώ εκάστη, στην αύξηση δε αυτή συμμετείχαν οι διάδικτες πλευρές ανάλογα με το ποσοστό συμμετοχής τους, δηλαδή, η εκκαλούσα-ενάγουσα έλαβε 157.250 μετοχές, ο πρώτος εναγόμενος-πρώτος εφεσίβλητος έλαβε 235.875 μετοχές και ο δεύτερος εναγόμενος-δεύτερος εφεσίβλητος έλαβε 69.735 μετοχές. Έκτοτε, μέχρι τις αρχές Οκτωβρίου 2009 η συνεργασία των δύο πλευρών κυλούσε χωρίς ιδιαίτερα – εμφανή τουλάχιστον – προβλήματα. Ωστόσο, στις 5 Οκτωβρίου 2009, ο ... υπέβαλε στον πρώτο εναγόμενο-πρώτο εφεσίβλητο, ..., την παραίτησή του από τη θέση του Αντιπροέδρου και Διευθυντή Παραγωγής της Εταιρίας, εκθέτοντας, κατά λέξη, τα εξής: «Από τη μέχρι τώρα συνεργασία μας έχω σχηματίσει εδραία πεποίθηση ότι η πρωταρχική συμφωνία μας να μετατραπεί η ... από μία ουσιαστικά προσωπική εταιρία σε μία σύγχρονη Α.Ε. που θα εργάζεται κατά τα Ευρωπαϊκά Πρότυπα είναι αδύνατον να πραγματοποιηθεί. Η προσπάθειά μου να λειτουργήσω ως μάνατζερ και όχι απλά εκπρόσωπος του επενδυτή στο Α.Σ., προσέκρουσε σε ανυπέρβλητα εμπόδια που οφείλονται στην απροθυμία της πλειοψηφίας να συνεργασθεί ουσιαστικά, περιορίζοντας τον ρόλο μας σε απλώς διακοσμητικό. Σχεδόν δύο χρόνια μετά την είσοδό μου στην Εταιρία, αγνοώ την πραγματική της οικονομική κατάσταση, το σχέδιο για την αύξηση των πωλήσεων, την υλοποίηση του επενδυτικού προγράμματος. Παραμένω, μέχρι νεωτέρας, απλό μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου. Με τιμή. ...». Η παραίτηση αυτή έγινε δεκτή, δυνάμει του από 2.11.2009 πρακτικού του Δ.Σ. της Εταιρίας και στη θέση του παραίτηθεντος, ..., από τη θέση του Αντιπροέδρου του Δ.Σ. της Εταιρίας τοποθετήθηκε ο πρώτος εναγόμενος-πρώτος εφεσίβλητος, ..., ενώ, κατά την ίδια αυτή συνεδρίαση, ο ... εξέφρασε τη γνώμη ότι η επένδυση του Σπορελαιούργειου έπρεπε να εξετασθεί περαιτέρω, διότι είχαν προκύψει νέα στοιχεία ως προς τη βιωσιμότητά της, πρότεινε δε και αποφασίσθηκε από το Δ.Σ. να ανατεθεί σε μελετητικό γραφείο η εκπόνηση σχετικής μελέτης και να αποφασίσουν σχετικά σε επόμενη συνεδρίαση. Λίγες ημέρες αργότερα και, συγκεκριμένα, στις 12.11.2009, η πληρεξούσια δικηγόρος των ... και ..., απέστειλε ηλεκτρονικό μήνυμα-πρόταση προς την εταιρία «...» με συνημένο ένα σχέδιο συμφωνητικού, το οποίο θα υπογραφόταν μεταξύ αφενός μεν του ..., ως νομίμου εκπροσώπου της εκκαλούσας-ενάγουσας, αφετέρου δε των εναγομένων-εφεσίβλήτων, με βάση το οποίο θα συμφωνείτο η ανατροπή των δύο επίδικων συμβάσεων, η επιστροφή των 461.550 μετοχών στους Παλαιούς Μετόχους (εναγόμενους-εφεσίβλητους), καθώς και η επιστροφή του τιμήματος των 7.820. 000 ευρώ στην εκκαλούσα-ενάγουσα, με τον όρο να υπογραφεί η σχετική σύμβαση μεταβιβάσεως μετοχών μέχρι τις 31.12.2009, να καθορισθούν οι όροι καταβολής του επιστρεφομένου τιμήματος με τη σύμβαση, που θα υπογραφόταν, να μπορούν οι Παλαιοί Μέτοχοι να υποδεικνύουν και τρίτους, οι οποίοι θα εξαγόραζαν τις μετοχές της, να ανακαλέσει ο ... την

παραίτησή του από τη θέση του αντιπροέδρου του Δ.Σ., να μην παραιτηθεί, μέχρι τις 31.12.2009, από το Δ.Σ., κανένα μέλος, από όσα είχε υποδείξει η εκκαλούσα-ενάγουσα και να καταργηθεί ο όρος του από 13.3.2008 συμφωνητικού περί υποβολής της διαφοράς σε διαιτησία. Επί της προτάσεως αυτής της εκκαλούσας-ενάγουσας δεν υπήρξε αποδοχή εκ μέρους των εναγομένων-εφεσίβλητων, τέτοια δε σύμβαση ουδέποτε καταρτίσθηκε μεταξύ τους. Στις 21 Δεκεμβρίου 2009, σε συνεδρίαση του Δ.Σ. της Εταιρίας, στην οποία ο ... εκπροσωπείτο από την ..., διαπιστώθηκε το «πάγωμα» των επιχορηγούμενων επενδύσεων από το Υπουργείο, αλλά παρ' όλα αυτά αποφασίσθηκε η εκπόνηση της μελέτης βιωσιμότητας της επενδύσεως του Σπορελαιουργείου. Ένα μήνα περίπου, αργότερα και συγκεκριμένα στις 22 Ιανουαρίου 2010, ο ... απέστειλε στους εναγόμενους-εφεσίβλητους φαξ, με το οποίο δήλωνε την ανησυχία του για τον υψηλό δανεισμό της Εταιρίας, επιπλέον δε επεσήμαινε την αμετάκλητη απόφαση της εταιρίας «...» να αποχωρήσει από την Εταιρία. Την ίδια ημέρα (22.1.2010), η εκκαλούσα-ενάγουσα απέστειλε στους εναγόμενους-εφεσίβλητους εξώδικη δήλωση-καταγγελία, με την οποία διαμαρτυρόταν αφενός μεν για τη μη πραγματοποίηση των συμφωνηθεισών επενδύσεων, αφετέρου δε για την αθέτηση της υποχρεώσεως των εναγομένων-εφεσίβλητων να τροποποιήσουν το καταστατικό της Εταιρίας, ούτως ώστε να διασφαλίζεται η ισότιμη συμμετοχή της (της εκκαλούσας-ενάγουσας) στη διοίκηση και διαχείριση στην Εταιρία. Τέλος, με την ίδια εξώδικη δήλωση, η εκκαλούσα-ενάγουσα ζήτουσε να πραγματοποιηθεί η εκ μέρους των εναγομένων-εφεσίβλητων επαναγορά των μετοχών της έναντι του τιμήματος, που αυτή είχε καταβάλει. Οι εναγόμενοι-εφεσίβλητοι δεν ανταποκρίθηκαν στην εξώδικη αυτή δήλωση, παρά δε τα όσα εξέθετε σε αυτήν ο νόμιμος εκπρόσωπος της εκκαλούσας-ενάγουσας, ..., αυτός παρέστη λίγες ημέρες αργότερα και συγκεκριμένα στις 27 Ιανουαρίου 2010 στη συνεδρίαση του Δ.Σ. της Εταιρίας, κατά την οποία παρέστησαν και τα εππά (7) μέλη του Δ.Σ. και αποφασίσθηκε, με πλειοψηφία 4/7, ήτοι με τις ψήφους των δύο εναγομένων-εφεσίβλητων, του ... και του ..., μειοψηφοσάντων των τριών υπολοίπων μελών (...,... και ...) η ανάθεση, αποκλειστικώς, στους δύο εναγόμενους-εφεσίβλητους, της εκπροσωπήσεως και εν γένει διαχειρίσεως της εταιρίας, ενεργώντας από κοινού ή χωριστά, με την υπογραφή του ενός εξ αυτών υπό την εταιρική σφραγίδα και, επιπλέον, ότι ο πρώτος εναγόμενος-πρώτος εφεσίβλητος θα εκπροσωπούσε την εταιρία μόνος του στις αγορές και πωλήσεις προϊόντων. Η απόφαση αυτή δημοσιεύθηκε στο υπ' αρ. .../25.2.2010 ΦΕΚ ΤΑΕ & ΕΠΕ. Περαιτέρω, στις 23.4.2010 συνεδρίασε το Δ.Σ. της Εταιρίας, προκειμένου να εκλέξει αντικαταστάτη του παραιτηθέντος μέλους, ..., ο οποίος είχε εκλεγεί καθ' υπόδειξη της εκκαλούσας-ενάγουσας. Κατά τη συνεδρίαση αυτή, παρέστησαν έξι (6) από τα εππά (7) μέλη του Δ.Σ., ήτοι: α) ο πρώτος εναγόμενος-πρώτος εφεσίβλητος, β) ο δεύτερος εναγόμενος-δεύτερος εφεσίβλητος, γ) ο ..., δ) ο ..., ε) ο ... και στ) η .... Ο ... εισηγήθηκε να εκλεγεί ως νέο μέλος του Δ.Σ. ο ... του ..., ενώ ο ... (δεύτερος εναγόμενος-δεύτερος εφεσίβλητος) εισηγήθηκε να εκλεγεί ως νέο μέλος ο ... του .... Κατά τη διενεργηθείσα ψηφοφορία οι ... και ... καταψήφισαν την πρόταση της πλειοψηφίας και τελικώς εξελέγη με ψήφους τεσσάρων (4) έναντι δύο (2) (μειοψηφοσάντων των ... και ...) ο ..., ως νέο μέλος του Δ.Σ., σε αντικατάσταση του παραιτηθέντος ..., για τον υπόλοιπο χρόνο της θητείας αυτού. Μετά ταύτα, αποφασίσθηκε κατά πλειοψηφία πέντε (5) έναντι δύο (2) να παραμείνει ως είχε η συγκρότηση του Δ.Σ. και η εκπροσώπηση της εταιρίας σύμφωνα με την προγενέστερη από 27.1.2010 απόφαση του Δ.Σ. Η απόφαση αυτή δημοσιεύθηκε στο υπ' αρ. .../3.5.2010 ΦΕΚ ΤΑΕ & ΕΠΕ. Την αναγνώριση της ακυρότητας των παραπάνω δύο αποφάσεων του Δ.Σ. (27. 1.2010 και 23.4.2010) ζήτησε η εκκαλούσα-ενάγουσα, με τις στρεφόμενες κατά της Εταιρίας, από 25.2.2010 και 27.5.2010 αγωγές της αντίστοιχα, ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Λαμίας. Επί των ως άνω δύο αγωγών, που συνεκδικάσθηκαν με τις ασκηθείσες (αντιστοίχως για κάθε αγωγή) πρόσθετες (υπέρ της

εκεί εναγομένης εταιρίας «...») παρεμβάσεις των ήδη εναγομένων-εφεσιβλήτων, εξεδόθησαν οι υπ' αρ. .../24.5.2013 και .../24.5.2013 αποφάσεις του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Λαμίας, με τις οποίες αναγνωρίσθηκε η ακυρότητα των εν λόγω αποφάσεων του Δ.Σ., λόγω αντιθέσεώς τους στις διατάξεις του καταστατικού της εταιρίας (και όχι λόγω αντιθέσεώς τους στην εξωεταιρική συμφωνία λόγω της ισχύος αυτής μόνο μεταξύ των διαδίκων), με βάση τις διατάξεις του άρ. 35α του Κ.Ν. 2190/1920 σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρ. 174, 180 και 281 ΑΚ και συνακολούθως απορρίφθηκαν οι αντίστοιχες πρόσθετες παρεμβάσεις των, ήδη, εναγομένων-εφεσιβλήτων. Ειδικότερα, με τις ως άνω οριστικές δικαστικές αποφάσεις αναγνωρίσθηκε η ακυρότητα των δύο αποφάσεων του Δ.Σ. λόγω καταχρήσεως της εξουσίας της πλειοψηφίας. Περί της τελεστικίας ή μη των ως άνω δικαστικών αποφάσεων αμφότερες οι διάδικτες πλευρές σιωπούν, με τους εναγόμενους-εφεσιβλητούς να εκθέτουν μόνο με την πρωτοδικώς κατατεθείσα προσθήκη επί των εγγράφων προτάσεών τους ότι οι εν λόγω δικαστικές αποφάσεις δεν έχουν επιδοθεί στην Εταιρία «...» και ότι οι ίδιοι προτίθεντο να προκαλέσουν συνεδρίαση του Δ.Σ. αυτής, προκειμένου να αποφασισθεί η κατά των αποφάσεων αυτών άσκηση εφέσεως, χωρίς, όμως, να εκθέτουν με τις έγγραφες προτάσεις, που κατέθεσαν ενώπιον του Δικαστηρίου τούτου, εάν ασκήθηκε πράγματι έφεση. Σημειώνεται ότι η εκκαλούσα-ενάγουσα είχε ασκήσει και την από 25.2.2010 αίτησή της περί λήψεως ασφαλιστικών μέτρων ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Λαμίας, η οποία έγινε δεκτή και εξεδόθη η υπ' αρ. 1120/2010 απόφαση του παραπάνω Δικαστηρίου, με την οποία ανεστάλη προσωρινά η ισχύς της από 27.1.2010 αποφάσεως του Δ.Σ. της εταιρίας μέχρι την έκδοση τελεστικής αποφάσεως επί της σχετικής αγωγής, που εκκρεμούσε ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Λαμίας. Οι ανωτέρω δύο αποφάσεις του Δ.Σ. (27.1.2010 και 23.4.2010) συνιστούσαν, πράγματι, παράβαση των υποχρεώσεων, που οι εναγόμενοι-εφεσιβλητοί είχαν αναλάβει με το «Συμφωνητικό Μετόχων», καθώς με τη μεν πρώτη εξ αυτών το Δ.Σ. της εταιρίας με απλή πλειοψηφία των 4/7 των μελών του αποφάσισε να ανατεθεί η αποκλειστική εκπροσώπηση, διαχείριση και διοίκηση όλων των εταιρικών υποθέσεων στους εναγόμενους-εφεσιβλητούς σε αντίθεση με όσα είχαν συμφωνηθεί με το «Συμφωνητικό Μετόχων», ήτοι ότι οι σημαντικότερες αποφάσεις θα λαμβάνονταν με τη σύμφωνη πάντα γνώμη της εκκαλούσας-ενάγουσας, με τη δε δεύτερη εξ αυτών τοποθετήθηκε στη θέση του παραπτηθέντος μέλους του Δ.Σ., που είχε επιλεγεί από την εκκαλούσα-ενάγουσα, πρόσωπο επιλογής των εναγομένων-εφεσιβλήτων, κατά προφανή παράβαση του υπ' αρ. 6 όρου του «Συμφωνητικού Μετόχων». Δηλαδή, με τις δύο ως άνω αποφάσεις του Δ.Σ. της Εταιρίας, οι εναγόμενοι-εφεσιβλητοί πέτυχαν, ουσιαστικά, την αποβολή και εξοβελισμό της εκκαλούσας-ενάγουσας από την Εταιρία, αποδυναμώνοντας την επιρροή της στο ελάχιστο (Γνωμοδότηση Μαριάνου Καράση, Ομότιμου Καθηγητή Αντεπ. Μέλους της Ακαδημίας Αθηνών, προσκομ.). Στις 17.9.2010 και 22.9.2010, η εκκαλούσα-ενάγουσα απέστειλε προς τους πρώτο και δεύτερο των εναγομένων-εφεσιβλήτων, αντίστοιχα, την από 17.9.2010 εξώδικη δήλωσή της, με την οποία δήλωνε ότι υπαναχωρεί από τη με ημερομηνία 13.3.2008 «Σύμβαση Πωλήσεως Μετοχών», επικαλούμενη την αθέτηση εκ μέρους των εναγομένων-εφεσιβλήτων της υποχρεώσεως, που αυτοί είχαν αναλάβει, με βάση και το από 13.3.2008 «Συμφωνητικό Μετόχων», το οποίο, όπως εξέθετε στην εξώδικη δήλωσή της, υπεγράφη ταυτόχρονα με τη «Σύμβαση Πωλήσεως Μετοχών», έτσι ώστε να συναποτελέσουν μία ενιαία και αδιαίρετη σύμβαση, να εξασφαλίσουν την ισότιμη συμμετοχή της (της εκκαλούσας-ενάγουσας) στη διοίκηση και διαχείριση της Εταιρίας. Εξέθετε δε η εκκαλούσα-ενάγουσα, στην εν λόγω εξώδικη δήλωση, ότι η προεκτεθείσα αθέτηση συμβατικής υποχρεώσεως των εναγομένων-εφεσιβλήτων έλαβε χώρα με τη λήψη των από 27.1.2010 και 23.4.2010 αποφάσεων του Δ.Σ. και ότι λόγω των αποφάσεων αυτών η ίδια (η εκκαλούσα-ενάγουσα) μη έχουσα πλέον συμφέρον στη «Σύμβαση

Πωλήσεως Μετοχών», υπαναχωρούσε από αυτήν, ζητώντας την επιστροφή του καταβληθέντος από αυτήν τιμήματος των 7.820.000 ευρώ, με ταυτόχρονη επιστροφή εκ μέρους της των μετοχών.

Με βάση τα ανωτέρω, λαμβανομένου υπόψιν και της αμφισβητήσεως των εναγομένων-εφεσιβλήτων, γεννάται ζήτημα ερμηνείας των επίδικων συμβάσεων, προκειμένου να ανευρεθεί το ισχύον και αποφασιστικό νόημα, που ήθελαν τα μέρη. Από την ερμηνεία των δύο ως άνω συμβάσεων, όπως απαιτεί η καλή πίστη, αφού ληφθούν υπόψιν και τα συναλλακτικά ήθη, χωρίς προσήλωση στις λέξεις (άρ. 173 και 200 ΑΚ), προκύπτει ότι αυτές συνδέονταν μεταξύ τους εις τρόπον, ώστε να αποτελούν μία ενιαία σύμβαση, υπό την έννοια ότι η μία δεν θα υπήρχε χωρίς την άλλη. Έτσι, λοιπόν, σταθμίζοντας στη συγκεκριμένη αυτή περίπτωση τόσον τα επιχειρηματικά και επιχειρησιακά συμφέροντα, στα οποία απέβλεψαν τα συμβαλλόμενα μέρη και λαμβάνοντας προς τούτο, επίσης, υπόψιν και αποδεικτικά μέσα και στοιχεία και εκτός του περιεχομένου των ερμηνευτέων συμβάσεων, το Δικαστήριο τούτο καταλήγει στην κρίση ότι η «Σύμβαση πωλήσεως μετοχών» και το «Συμφωνητικό Μετόχων», που υπεγράφησαν με ξεχωριστά, μεν, έγγραφα, αλλά, ταυτόχρονα, κατά την ίδια ημερομηνία (13.3. 2008), αποτελούν μία ενιαία σύμβαση, με την πρώτη εξ αυτών να συνιστά την κύρια σύμβαση και τη δεύτερη εξ αυτών να συνιστά παρεπόμενη συμφωνία. Με την κύρια σύμβαση («Σύμβαση πωλήσεως μετοχών») αναλαμβάνονται οι κύριες υποχρεώσεις των μερών (πώληση και μεταβίβαση των μετοχών και καταβολή του τιμήματος) και προσδιορίζεται ο τρόπος εκπληρώσεως αυτών και η ευθύνη των μερών περί μη εκπληρώσεως, ενώ παρέχονται και πληροφορίες για τη νόμιμη και υγιή λειτουργία της εταιρίας, ενώ με την παρεπόμενη συμφωνία («Συμφωνητικό Μετόχων») συνάπτονται πρόσθετες συμφωνίες (όπως συμμετοχή της αγοράστριας εταιρίας στο Δ.Σ. της Εταιρίας «...» με συγκεκριμένο αριθμό μελών κατ' ελάχιστο μελλοντικές επενδύσεις της τελευταίας εταιρίας, λειτουργία του Δ.Σ., δικαίωμα προτιμήσεως των μετοχών, ισότιμη συμμετοχή σε συγκεκριμένες αποφάσεις κ.λπ.), οι οποίες (πρόσθετες συμφωνίες) αποτέλεσαν, όμως, προϋποθέσεις για την αγορά των μετοχών από την εκκαλούσα-ενάγουσα και χωρίς τις οποίες αυτή δεν προέβαινε στην αγορά των μετοχών. Στην κρίση αυτή καταλήγει το Δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψιν: α) ότι τα δύο συμφωνητικά υπεγράφησαν ταυτόχρονα κατά την αυτή ημερομηνία, β) ότι στη «Σύμβαση Πωλήσεως μετοχών» τέθηκε όρος (8.01), με τον οποίο εξαρτήθηκε η καταβολή του 85% του τιμήματος στους πωλητές από την υπογραφή του «Συμφωνητικού Μετόχων», που προβλέφθηκε με ξεχωριστό όρο (υπ' αρ. 14) της Συμβάσεως Πωλήσεως Μετόχων, με τον οποίο (όρο) συμφωνήθηκε η υπογραφή «συμφωνητικού μετόχων», το οποίο θα περιείχε «πρόσθετες συμφωνίες», δηλαδή πρόσθετες προς την κύρια σύμβαση συμφωνίες, γ) ότι στο ίδιο το «Συμφωνητικό Μετόχων» περιέχεται ρητή αναφορά στα τρία πρώτα άρθρα του στη «Σύμβαση πώλησης μετοχών» στη νέα μετοχική σύνθεση της εταιρίας και στη σχεδιασθείσα επέκταση και ανάπτυξη των δραστηριοτήτων της εταιρίας ως δικαιοπρακτικό θεμέλιο της πωλήσεως, δ) ότι στις ανωτέρω συμβάσεις συμβαλλόμενοι ήταν όλοι οι μέτοχοι της εταιρίας «...», δηλαδή πρόκειται για «καθολική» εξωεταιρική συμφωνία, που συνηγορεί υπέρ της όσμωσης της εξωεταιρικής συμφωνίας με την κύρια συμφωνία, αλλά και με την καταστατική συμφωνία (πρβλ. Γεωργίου Μιχαλόπουλου, Σύγχρονες τάσεις του Δικαίου της Α.Ε.: Από την καταστατική αυστηρότητα στην όσμωση με τις εξωεταιρικές συμφωνίες, ΕπισκΕμπΔ 2008, 963-986), ε) ότι με βάση τα διδάγματα της κοινής πείρας είθισται (και, μάλιστα, σε διεθνές επίπεδο) να συνάπτονται συμβάσεις μετόχων στενά συνδεδεμένες εσωτερικά με συμβάσεις αγοράς μετοχών, οπότε, ο πυρήνας του συμβατικού συμπλέγματος είναι, βασικά, μία σχέση οικονομικής συναλλαγής. Σε τέτοιες μικτές μορφές συμβάσεων, οι εφαρμοστέοι κανόνες στην κύρια σύμβαση (αγορά)

είναι, επίσης, κατά κύριο λόγο, εφαρμοστέοι και στη Σύμβαση Μετόχων, σε περίπτωση δε συγκρούσεως η σύμβαση, που θεωρείται η κύρια έχει προτεραιότητα έναντι της δευτερεύουσας, όπου η αρχή της καλής πίστεως (άρ. 288 ΑΚ) χαράσσει μία γενική γραμμή. Ιδιαίτερα δε τούτο συνηθίζεται στις περιπτώσεις, κατά τις οποίες ο νέος μέτοχος αποκτά μειοψηφικό πακέτο μετοχών, που δεν του προσδίδει τυπικώς δικαιώματα ισότιμης συμμετοχής στη διοίκηση και διαχείριση της εταιρίας, πλην, όμως, βιούληση και των δύο συμβαλλόμενων μερών (αγοραστή και πωλητή των μετοχών) είναι η συμφωνία, ο νέος μέτοχος, παρά το μειοψηφικό πακέτο μετοχών, που αγοράζει, να αποκτά ισότιμη συμμετοχή στη διοίκηση και διαχείριση της εταιρίας, διαφορετικά δεν θα υπήρχε ανάγκη συνάψεως τέτοιας εξωεταιρικής συμφωνίας. Η παραβίαση δε της συμβάσεως μετόχων, που καταρτίσθηκε από όλους τους μετόχους, «λειτουργεί» ως παραβίαση υποχρεώσεως εμπιστοσύνης, που είτε τερματίζει τα αποτελέσματα των αλληλοεξαρτώμενων πράξεων, συγκεκριμένα της μεταβιβάσεως των μετοχών είτε δίδει το δικαίωμα να θεωρηθεί η σύμβαση πωλήσεως καταργηθείσα, καθώς δικαιολογείται υπαναχώρηση του αγοραστή από τη σύμβαση αγοράς των μετοχών (άρ. 382-387 ΑΚ) (Λ. Κοτσίρη, Μελέτη-Γνωμοδότηση: Σύμβαση Μετόχων καταρτίζομενη από όλους τους μετόχους ως δικαιοπρακτικό θεμέλιο σύμβασης πώλησης μετοχών. Ισχύς ρητρών που παρέχουν δικαιώματα διοίκησης σε μειοψηφία. Δέσμευση πλειοψηφίας, ΕΕμπΔ 2006, 237, με τις εκεί αναφορές σε διεθνή παραδείγματα). Έτσι και στη συγκεκριμένη περίπτωση, πρόκειται για δύο συμβάσεις, που αποτελούν μία ολότητα, η μεταβίβαση δε του ποσοστού 34% των μετοχών από τους εναγόμενους-εφεσίβλητους πωλητές προς την αγοράστρια εκκαλούσα-ενάγουσα, το οποίο δεν επαρκούσε για την απόκτηση πλειοψηφίας στο Δ.Σ. της Εταιρίας, εξαρτήθηκε από τη θεμελιώδη ρύθμιση της όλης συμφωνίας ότι το αντάλλαγμα για τη μεταβίβαση των μετοχών θα ήταν το τίμημα, στο οποίο θα συμπεριλαμβάνονταν τα υπερβαίνοντα του ποσοστού του 34% δικαιώματα, ήτοι η ισότιμη συμμετοχή της εκκαλούσας-ενάγουσας στη διοίκηση και διαχείριση της Εταιρίας και δη στη λήψη των σημαντικών αποφάσεων αυτής, ε) ότι η αποφασιστική συμμετοχή της εκκαλούσας-ενάγουσας στην πορεία των εταιρικών υποθέσεων ήταν γι' αυτήν στοιχείο ουσιώδες για την απόφασή της να επενδύσει στην εταιρία «...» καθίσταται πρόδηλο από το γεγονός ότι, ενώ η αξία του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρίας αυτής ήταν κατά το χρόνο αγοράς των μετοχών ίση με το ποσό των 5.430.000 ευρώ, η εκκαλούσα-ενάγουσα κατέβαλε για την αγορά του ποσοστού 34% της αξίας αυτής ποσό τετραπλάσιο, ήτοι αυτό των 7.820.000 ευρώ και στ) ότι με το από Νοέμβριος 2009 φαξ του νομίμου εκπροσώπου της εκκαλούσας-ενάγουσας, ..., αυτός διατύπωσε έντονη διαμαρτυρία για τον εν τοις πράγμασι διθέντα στην εταιρία του «διακοσμητικό ρόλο» στη λειτουργία της Εταιρίας «...», καθώς και στην βιούλησή του ίδιου να είναι «manager» της τελευταίας αυτής εταιρίας και όχι απλώς εκπρόσωπος αυτής, στο οποίο (φαξ) οι εναγόμενοι-εφεσίβλητοι ουδέποτε απήντησαν ή αντέλεξαν με οποιονδήποτε τρόπο. Με βάση τα παραπάνω, το Δικαστήριο κρίνει ότι κυρίαρχος και καθοριστικός γνώμονας για τη σύναψη της από 13.3.2008 Συμβάσεως πωλήσεως μετοχών ήταν μία επιχειρηματική και επιχειρησιακή συνεργασία μεταξύ των διαδίκων, με σκοπό την οικονομική ανάπτυξη της εταιρίας «...», προς τον οποίο ο ρόλος της εκκαλούσας-ενάγουσας δεν θα εξαντλείτο στην απλή χρηματοδότηση με προσδοκία για κέρδη, αλλά και στην ουσιαστική συμμετοχή της με δυνατότητα αποφασιστικού επηρεασμού των εταιρικών υποθέσεων. Η επικαλούμενη δε από τους εναγόμενους-εφεσίβλητους ενσωμάτωση της εξωεταιρικής συμφωνίας στο νέο τροποποιημένο καταστατικό της Εταιρίας δεν ασκεί έννομη επιρροή, καθώς η κατάρτιση νέου καταστατικού δεν κατήργησε την εξωεταιρική συμφωνία, η οποία, άλλωστε, προέβλεπε (υπ' αρ. 13β' όρος) ότι η τροποποίηση του καταστατικού της Εταιρίας θα γινόταν, έτσι ώστε, να ενσωματωθούν σε αυτό «στο μέτρο του εφικτού» διατάξεις, που να διασφαλίζουν τα

οριζόμενα στο άρ. 12 της Συμφωνίας των Μετόχων, ήτοι της συμμετοχής της εκκαλούσας-ενάγουσας στις σημαντικές αποφάσεις της Εταιρίας. Δεν θα είχε, επομένως, συμφέρον η εκκαλούσα-ενάγουσα να προβεί στην εν λόγω επένδυση, εάν δεν τηρούντο οι συμφωνηθέντες με το «Συμφωνητικό Μετόχων» όροι και, δη, των όρων, που εξασφάλιζαν την αποφασιστική συμμετοχή της στην πορεία των εταιρικών υποθέσεων. Ως εκ τούτου, οι προεκτεθείσες αθετήσεις των όρων αυτών, εκ μέρους των εναγομένων-εφεσιβλήτων, κατέστησαν την από 17.9.2010 υπαναχώρηση της εκκαλούσας-ενάγουσας από τη «Σύμβαση Πωλήσεως Μετόχων» δικαιολογημένη, καθώς, λόγω της συμπεριφοράς αυτής των εναγομένων-εφεσιβλήτων, αλλά και την όλη στάση τους, ήταν πρόδηλο ότι εξέλιπε το συμφέρον της για τη διατήρηση των μετοχών, που είχε αγοράσει. Ακολούθως, λόγω της από 17.9.2010 νόμιμης υπαναχωρήσεως της εκκαλούσας-ενάγουσας από την από 13.3.2008 «Σύμβαση Πωλήσεως Μετόχων», επήλθε λύση της συμβάσεως αυτής και δη αναδρομικώς, με αποτέλεσμα οι μεν εναγόμενοι να υποχρεούνται να αποδώσουν στην εκκαλούσα-ενάγουσα το ποσό των 7.820.000 ευρώ, ήτοι το ποσό των 5.520.000 ευρώ ο πρώτος εξ αυτών και το ποσό των 2.300.000 ευρώ ο δεύτερος εξ αυτών, ποσά, κατά τα οποία αυτοί κατέστησαν αδικαιολογήτως πλουσιότεροι από αιτία που έληξε. Έσφαλε, επομένως, το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο κατά την εφαρμογή του νόμου και την εκτίμηση των αποδείξεων, απορρίπτοντας την αγωγή ως κατ' ουσίαν αβάσιμη και, ως εκ τούτου, πρέπει να γίνει δεκτή η έφεση ως βάσιμη κατ' ουσίαν, να εξαφανισθεί η εκκαλουμένη απόφαση, να κρατηθεί η υπόθεση από το Δικαστήριο τούτο, να δικασθεί εκ νέου και, ακολούθως, να γίνει δεκτή η αγωγή, ως κατ' ουσίαν βάσιμη. Οι επικουρικώς προβληθείσες από τους εναγόμενους ενστάσεις επισχέσεως και μη εκπληρωθέντος συναλλάγματος, οι οποίες επαναφέρονται, ενώπιον του Δικαστηρίου τούτου, είναι απορριπτέες ως μη νόμιμες, δεδομένου ότι το αίτημα της ένδικης αγωγής έχει μετατραπεί από καταψηφιστικό σε αναγνωριστικό. Με δεδομένο ότι αναγνωριστική καθίσταται και η αγωγή, της οποίας το αρχικό καταψηφιστικό αίτημα περιορίζεται σε αναγνωριστικό (ΑΠ 205/2020), οι ενστάσεις επισχέσεως (άρ. 325 ΑΚ) και μη εκπληρωθέντος συναλλάγματος (άρ. 374 ΑΚ), δεν μπορούν να αντιταχθούν κατά αναγνωριστικής αγωγής (ΕφΑθ 220/2011 ΕλλΔνη 2011, 1071, ΕφΠατρ 134/2001 ΑχΝηλγ 2002, 73, ΕφΑθ 704/1999 ΕλλΔνη1999, 1135, ΕφΑθ 4885/1998 ΕλλΔνη1998, 1667, N. Νίκα, Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας, 3η έκδ. 2018, σ. 210, Μ. Σταθόπουλου, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, 5η έκδ. 2018, σ. 1172 και υποσημ. 87 με τις οποίες παρατίθεμενες παραπομπές σε θεωρία και νομολογία, Κουμάνης σε ΣΕΑΚ, άρ. 325 αρ. 22, σ. 626), με αποτέλεσμα να καθίσταται άνευ έννομου επιρροής, η προβληθείσα με την προσθήκη επί των προτάσεων της ενάγουσας αντένσταση περί προσφοράς από αυτήν των πωληθεισών μετοχών. Το επικουρικό αίτημα των εναγομένων περί διαταγής πραγματογνωμοσύνης για τον προσδιορισμό της αξίας των 618.800 μετοχών, που κατέχει η ενάγουσα κατά τον «παρόντα κρίσιμο χρόνο», εννοώντας, προφανώς, τον χρόνο συζητήσεως της εφέσεως, είναι απορριπτέο ως μη νόμιμο (πέραν του ότι στο αίτημα αυτό περιλαμβάνονται και οι 157.250 ονομαστικές μετοχές, τις οποίες απέκτησε η ενάγουσα μετά την από 23.6.2009 αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου και οι οποίες μετοχές δεν αποτελούν αντικείμενο της αγωγής), διότι με την υπαναχώρηση από σύμβαση πωλήσεως αποδοτέο ως αδικαιολόγητο πλουτισμός είναι το τίμημα, που εισέπραξε ο πωλητής (εδώ οι εναγόμενοι), χωρίς να συναρπάται με την αξία της αντιπαροχής (ήτοι των μετοχών). Συνεπώς, οι εναγόμενοι οφείλουν να αποδώσουν στην ενάγουσα, με βάση τις διατάξεις περί αδικαιολογήτου πλουτισμού, ήτοι για αιτία, που έληξε, το καταβληθέν από αυτήν τίμημα ποσού 7.820.000 ευρώ και δη διαιρετώς και όχι εις ολόκληρον, όπως αβασίμως ισχυρίζεται η ενάγουσα, καθ' ότι ουδείς νόμιμος λόγος συντρέχει παράκαμψης του κανόνα ότι οι οφειλέτες από αδικαιολόγητο πλουτισμό δεν ευθύνονται εις ολόκληρον, αλλά διηρημένα για τον πλουτισμό, που περιήλθε πραγματικά στην περιουσία τους (B.

Βαθρακοκοίλη, ΕρνομΑΚ-Γενικό Ενοχικό, áρ. 481, τ. 2, έκδ. 2003, σ. 702, Α. Βαλτούδη, Αποζημίωση και αδικαιολόγητος πλουτισμός στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας, σε Ενωση Αστικολόγων 2010, σ. 183-211). Ζήτημα, άλλωστε, εις ολόκληρον ευθύνης δεν προκύπτει ούτε από τον υπ' αρ. 9 όρο της Συμβάσεως πωλήσεως των μετοχών, όπου προβλέπεται μεν εις ολόκληρον ευθύνη των εναγομένων για τις εκεί περιοριστικώς εκτιθέμενες περιπτώσεις, στις οποίες, όμως, δεν υπάγεται η ένδικη περίπτωση, διότι η εν λόγω σύμβαση έχει ανατραπεί δια της υπαναχωρήσεως της ενάγουσας. Κατόπιν τούτων, πρέπει, γενομένης δεκτής της εφέσεως και εξαφανιζομένης της εκκαλουμένης αποφάσεως, να κρατηθεί η υπόθεση, να δικασθεί εκ νέου και να γίνει δεκτή η αγωγή ως και κατ' ουσίαν βάσιμη, ακολούθως δε πρέπει να αναγνωρισθεί ότι οι εναγόμενοι οφείλουν να καταβάλουν στην ενάγουσα, ο μεν πρώτος εξ αυτών το ποσό των πέντε εκατομμυρίων πεντακοσίων είκοσι χιλιάδων (5.520.000) ευρώ, ο δε δεύτερος εξ αυτών το ποσό των δύο εκατομμυρίων τριακοσίων χιλιάδων (2.300.000) ευρώ, με το νόμιμο τόκο υπερημερίας από την επομένη της επιδόσεως σε αυτούς της από 17.9.2010 εξώδικης υπαναχωρήσεως της ενάγουσας, ήτοι από τις 18.9.2010 όσον αφορά στον πρώτο εναγόμενο και από τις 23.9.2010 όσον αφορά στο δεύτερο εναγόμενο, μέχρι την ολοσχερή εξόφληση. Πρέπει, επίσης, να επιστραφεί στην ενάγουσα το κατατεθέν από αυτήν παράβολο εφέσεως, ποσού διακοσίων (200) ευρώ (άρ. 495 παρ. 3 ΚΠολΔ). Τα δικαστικά έξοδα και για τους δύο βαθμούς δικαιοδοσίας θα συμψηφισθούν μεταξύ των διαδίκων, λόγω της ιδιαίτερης δυσχέρειας των νομικών κανόνων, που εφαρμόσθηκαν (άρ. 179 και 183 ΚΠολΔ) [...]

Παρατηρήσεις

- Η σχολιαζόμενη απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Αθηνών (Ενοχικό Τμήμα – Τaktikή Διαδικασία), κλήθηκε να αντιμετωπίσει, και δη μετά παραπομπής από το ανώτατο ακυρωτικό δικαστήριο του Αρείου Πάγου, κατόπιν αναίρεσης του συνόλου της αναιρεσιβληθείσας απόφασης¹, δυσεπίλυτα και μέχρι σήμερα ασαφή ερωτήματα που τέμνουν τα όρια του εταιρικού δικαίου, και ιδιαίτερα του δικαίου της ανώνυμης εταιρείας και του ενοχικού δικαίου, και τα οποία μέχρι σήμερα διχάζουν τόσο την επιστήμη όσο και τη νομολογία. Άλλωστε το δεδομένο αυτό, της επιστημονικής – δογματικής αλλά και νομολογικής διάστασης των απόψεων, συνάγεται σαφώς και από την ίδια πορεία της συνολικής δικαστηριακής διαδρομής της εν θέματι αντιδίκιας (Πρωτοδικείο, Εφετείο, Άρειος Πάγος και εν νέου Εφετείο κατά παραπομπή).
- Τα βασικά ερωτήματα τα οποία τίθενται από τη συνολική επισκόπηση της σχολιαζόμενης απόφασης συνοψίζονται στα ακόλουθα: α) Έχει η εξωεταιρική συμφωνία μεταξύ μετόχων αυτονομία, όπως κάθε συμβατική-ενοχική σχέση που δεσμεύει αποκλειστικά τα συμβαλλόμενα μέρη της, και ως εκ τούτου πρέπει να αντιμετωπίζεται ως άγνωστη για το εταιρικό δίκαιο και ειδικότερα για το δίκαιο των ανωνύμων εταιρειών; ή όντας ένας «παράπλευρος κανονισμός», τριτενέργει στον κανονισμό των σχέσεων που ελέγχονται από την πρωταρχική εταιρική τάξη, δηλαδή στο καταστατικό; β) αν η απάντηση είναι θετική στο προηγούμενο ερώτημα, τότε η τριτενέργεια αυτή αποτυπώνεται μόνο στις εσωτερικές σχέσεις μεταξύ των μετόχων ή μήπως επηρεάζει και τις σχέσεις των μετόχων με την ίδια την εταιρεία; Και τελικά, κατά πόσο επιπρέπεται το πραγματικό-ζωντανό δίκαιο να αποκλίνει από το τυπικό θεσμοθετημένο δίκαιο;

Στην περίπτωση της σχολιαζόμενης απόφασης, η εν λόγω εξωεταιρική συμφωνία αποτέλεσε μια μεικτή εξωεταιρική συμφωνία μεταξύ των αντιδίκων, η οποία περιείχε προγραμματικές δηλώσεις και συμφωνίες των παλαιών μετόχων και των μελλοντικών μετόχων – επενδυτών για τη χάραξη στρατηγικής ανάπτυξης και επενδυτικής πολιτικής της

εταιρείας, συγκεκριμένες συμφωνίες ως προς τη μεταβίβαση των μετοχών (δικαίωμα προαίρεσης – call option), συμφωνίες περί εξασφάλισης στη μειοψηφία (34%) - υπό την έννοια της κύριας παροχής - από την πλειοψηφία (66%), του δικαιώματος ίσης συμμετοχής της μειοψηφίας στη διοίκηση και στη διαχείριση εταιρικών υποθέσεων, με απευθείας δικαίωμα διορισμού των 3 από τα συνολικά 7 μέλη του ΔΣ της εταιρείας και με αποκλειστικό δικαίωμα, σε κάθε πλευρά, αντικατάστασής τους με άλλο μέλος της επιλογής τους σε περίπτωση παραίτησης τους ή καθ' οιονδήποτε τρόπο παύσης τους και με ειδική πρόβλεψη και ρητή μνεία ότι κάποιες αποφάσεις θα λαμβάνονται με σύμφωνη πάντα γνώμη της νέας – μειοψηφούσας μετόχου, ήτοι από τη Γενική Συνέλευση της εταιρείας, με απαρτία και πλειοψηφία 2/3 και από το διοικητικό συμβούλιο με πλειοψηφία 5/7 του συνόλου των μελών του.

3. Σαφώς, η ανάλυση του συνόλου των άνω τιθέμενων νομικών ζητημάτων του εταιρικού δικαίου, και δη του δικαίου της αε, που απασχόλησαν τη σχολιαζόμενη απόφαση ξεπερνούν τα πεπερασμένα όρια του παρόντος σχολιασμού. Σε κάθε περίπτωση, για να προσεγγίσουμε τα ανωτέρω δυσπρόσιτα ερωτήματα όσο το δυνατόν πληρέστερα, εν είδει «χαρτογράφησης», λεκτέα τα ακόλουθα:

Η εξωεταιρική συμφωνία αποτελεί μια ενοχική συμφωνία μεταξύ δυο ή περισσότερων μετόχων μιας αε ή και μετόχων και τρίτων, η οποία κατά κανόνα δεν περιλαμβάνεται στο κείμενο του καταστατικού της αλλά ρυθμίζεται σε ξεχωριστό έγγραφο, ωστόσο με σημείο αναφοράς την καταστατική ρύθμιση². Οι μέτοχοι εμφανίζονται ελεύθεροι προς τα έξω με βάση το καταστατικό της αε, προς τα έσω όμως έχουν δεσμευθεί έναντι του αντισυμβαλλόμενου μετόχου ή και τρίτου, υποτασσόμενοι στις ειδικότερες συμβατικές δεσμεύσεις της συμφωνίας. Η συμφωνία αυτή, εκφράζει και αποτυπώνει συνήθως την απόφαση των συμβαλλομένων μετόχων ή μετόχων και τρίτων να ιδρύσουν μια μακρόπνοη στρατηγική συνεργασία μεταξύ τους και έναν τρόπο συμπεριφοράς, μακριά από τα βλέμματα της «δημοσιότητας» που επιβάλλει για την ανώνυμη εταιρεία τόσο ο νόμος ν. 2190/1920 vuv v. 4548/2018, όσο και ο ν. 3419/2005 vuv v. 4635/2019 για το ΓΕΜΗ, ρυθμίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη συμμετοχή τους στην διοίκηση της εταιρείας, το ύψος συμμετοχής τους (πραγματικής) στο μετοχικό κεφάλαιο, την συνοχή της μετοχικής σύνθεσης και την επιθυμητή μετοχική ισορροπία, ώστε τελικά οι αποφάσεις που λαμβάνονται από τα όργανα της εταιρείας να λαμβάνονται προς ορισμένη κατεύθυνση, χωρίς να εξαρτώνται από την συγκυριακή διαμόρφωση των εκάστοτε πλειοψηφιών.

Οι εξωεταιρικές συμφωνίες μετόχων αφορούν την «εξωεταιρική οργάνωση» της αε και εμμέσως την οργάνωση των εταιρικών (μετοχικών) σχέσεων, τις οποίες δύνανται να ρυθμίζουν πέραν του αυστηρού ρυθμιστικού και κανονιστικού πλαισίου των διατάξεων της νομοθεσίας περί ανωνύμων εταιρειών και του καταστατικού. Είναι ποικίλης μορφής και μπορούν να επιδιώκουν διάφορους σκοπούς και να αποκτούν ποικίλο περιεχόμενο, γεγονός το οποίο δεν μπορεί a priori και άκριτα να χαρακτηρισθεί ως αρνητικό για την εταιρεία, τους πιστωτές ή τη μειοψηφία, είναι δε προϊόν της νομικής εφευρετικότητας (legal engineering) και αντιδιαστέλλονται σαφώς προς τις εταιρικές συμφωνίες οι οποίες αφορούν την εταιρεία και ανήκουν στο εταιρικό δίκαιο.

Ως προς τη συμμετοχή τους, οι εξωεταιρικές συμφωνίες έχουν συνήθως δυο μορφές, είτε συμμετοχή όλων των εταιρικών μελών (καθολική – γενική κοινοπρακτική συμφωνία) που είναι η πιο σπάνια μορφή αλλά συναντάται ως ο κανόνας στην ίδρυση κοινής θυγατρικής επιχείρησης (joint venture), είτε συμμετοχή μόνο μερικών μετόχων, ή μετόχων και τρίτων (συνήθως μελλοντικών μετόχων, συγγενών, επενδυτών κ.λπ.).

Όσον αφορά την κατάρτισή τους, αυτή μπορεί να γίνεται, είτε προφορικά – χωρίς να κρίνεται απαραίτητη η βούληση των συμβαλλομένων μετόχων να αποτυπωθεί γραπτά καθώς αυτή μπορεί να συναχθεί και εμμέσως από την από μέρους τους τήρηση ορισμένης ομοιόμορφής συμπεριφοράς³ και μάλιστα για μακρό χρονικό διάστημα – είτε γραπτά και είναι άτυπη χωρίς να απαιτείται να υποβάλλεται στον τύπο του συμβολαιογραφικού εγγράφου γεγονός που από μόνο του αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με το καταστατικό της αε. Στην πράξη όμως, για λόγους αποδεικτικούς και ασφάλειας δικαίου και των συναλλαγών, επιλέγεται αρκετές φορές από τους ίδιους τους συμβαλλομένους η τήρηση του έγγραφου τύπου κατά τη σύστασή τους και έτσι οι εξωεταιρικές συμφωνίες περιέχονται, είτε στο καταστατικό της αε σε σπάνιες βέβαια περιπτώσεις, εντός των προαναφερθέντων πλαισίων και δυνατότητων, είτε περιλαμβάνονται σε ειδικό έγγραφο εκτός καταστατικού. Στην περίπτωση βέβαια που επιλεχθεί από τους μετόχους οι εξωεταιρικές τους συμφωνίες να αποτελέσουν μέρους του καταστατικού τους, τότε, όπως ορθά επισημαίνεται μόνο «τύποις» θα ανήκουν στο περιεχόμενό του και δεν θα λαγίζονται ως γνήσιο τμήμα αυτού καθώς το περιεχόμενό του ορίζεται ρητά και κατά τρόπο υποχρεωτικό από το νόμο. Το δε ελάχιστο περιεχόμενο του καταστατικού όπως αυτό προσδιορίζεται στο νόμο δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο εξωεταιρικής συμφωνίας ακόμα και αν αυτή υπογράφεται από ο σύνολο των μετόχων⁴.

Οι εξωεταιρικές συμφωνίες, θεωρητικά, μπορούν να υφίστανται και να συνυπάρχουν με όλους τους τύπους και μορφές εταιρειών. Όμως, η εκ του νόμου μεγαλύτερη ελευθερία έκφρασης της συμβατικής αυτονομίας που υφίσταται και αναγνωρίζεται εντός του ρυθμιστικού και κανονιστικού πλαισίου των προσωπικών εταιρειών, αποστερεί στην ουσία και στην πραγματικότητά από τις εξωεταιρικές συμφωνίες τον δικαιολογητικό λόγο ύπαρξής τους. Κατά συνέπεια, κύριο ρυθμιστικό και κανονιστικό πλαίσιο εντός του οποίου εντοπίζεται και συνυπάρχει η πλειοψηφία των εξωεταιρικών συμφωνιών είναι εκείνο των ανωνύμων εταιρειών.

Από τη μια πλευρά, βρισκόμαστε εντός του ρυθμιστικού και κανονιστικού πλαισίου του δικαίου των εμπορικών εταιρειών και ειδικότερα του δικαίου της ανώνυμης εταιρείας και άρα έχουμε ως βασικό μας χάρτη τον Ν. 2190/1920 (ως εφαρμοστέο στη σχολιαζόμενη απόφαση) και πλέον τον Ν. 4548/2018, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, και από την άλλη βρισκόμαστε εντός του ρυθμιστικού και κανονιστικού πλαισίου των κοινών διατάξεων του ΑΚ και ειδικότερα των διατάξεων του Γενικού Ενοχικού Δικαίου στις οποίες προβλέπεται και τυποποιείται τόσο η αυτονομία της ιδιωτικής βούλησης ή άλλως η συμβατική ελευθερία, κατ' αρθρ. 361 ΑΚ από την έννοια των συναλλακτικών ηθών και της καλής πίστης (288 ΑΚ), αλλά και των Γενικών Αρχών του Αστικού Δικαίου όσον αφορά την ερμηνεία της δήλωσης βούλησης (173 ΑΚ), την έννοια των χρηστών ηθών και των συνετειών τους (178επ. ΑΚ) αλλά και της καλής πίστης κατά την ερμηνεία των συμβάσεων (200 ΑΚ). Τέλος, κατά μια άποψη, βρισκόμαστε και εντός του ρυθμιστικού και κανονιστικού πλαισίου της αστικής εταιρείας του ΑΚ αλλά και των προσωπικών εταιρειών (Ν. 4072/2012, όπως ισχύει) με βάση την άποψη που υποστηρίζει ότι, η «καθολική» εξωεταιρική σύμβαση των μετόχων, στην ουσία και στην πραγματικότητα δεν είναι τίποτα άλλο παρά μια παράλληλη με την ανώνυμη εταιρεία αστική εταιρεία ή και προσωπική εταιρεία, η οποία χρησιμοποιείται ως όχημα μεταξύ των μετόχων ώστε να προσδώσει στην δομή της αε προσωποπαγή χαρακτηριστικά, εν σχέσει ιδίως με την υποχρέωση πίστης⁵.

4. Η νομική προβληματική, η οποία συνδέεται και συνέχεται άμεσα με τα παραπάνω κεντρικά ζητήματα που απασχόλησαν τη σχολιαζόμενη απόφαση και ίσως να αποτελεί και

την πηγή τους, δεν είναι άλλη από την έννοια της «καταστατικής ελευθερίας», το διαχρονικό, κλασικό και δύσκολο δηλαδή ζήτημα της δικαιοπρακτικής αυτονομίας, όπως αυτό εμφανίζεται, εκφράζεται και τελικά αποτυπώνεται κατά τη διαμόρφωση του καταστατικού της ανώνυμης εταιρείας. Αναφερόμενοι στην καταστατική ελευθερία δεν χρειάζεται να αναλωθούμε στην δογματική αμφισβήτηση γύρω από το αν η αε πρέπει να ρυθμίζεται από το νόμο ή από τις συμφωνίες των μετόχων, διότι στην πραγματικότητα και τα δυο χρειάζονται, το πρόβλημα είναι η δοσολογία, και για τον καθορισμό της, υπό το πρίσμα και του συγκριτικού δικαίου, στα πλαίσια του παρόντος έστω ακροθιγώς πρέπει να υπομνησθούν τα δυο άκρα, ήτοι το γερμανικό και το αμερικανικό σύστημα: i) Ο γερμανικός νόμος προβλέπει ρητά (§23 V AktG), ότι το καταστατικό μπορεί να αποκλίνει από τις διατάξεις του νόμου μόνον στις περιπτώσεις όπου ο νόμος ρητά το επιτρέπει και ότι μπορεί να τον συμπληρώνει εκτός αν ο νόμος περιέχει μια αποκλειστική, ολοκληρωμένη ρύθμιση ("eine abschließende Regelung"). Πρόκειται για την πιο αυστηρή περιχαράκωση της καταστατικής ελευθερίας και ως αιτιολογία αυτής της θεώρησης αναφέρεται συνήθως η τυποποίηση και άρα η εξασφάλιση της εμπορευσιμότητας της μετοχής, η προστασία των παρόντων και μελλοντικών μετόχων και των δανειστών καθώς και ενός γενικότερου κοινωνικού συμφέροντος, επιχείρημα που μάλλον δεν ευσταθεί στις μη εισηγμένες σε οργανωμένη αγορά μετοχές, ii) Στο άλλο άκρο βρίσκεται το αμερικανικό δίκαιο, το οποίο δεν διακατέχεται από το «ευρωπαϊκό άγχος» της προστασίας του κεφαλαίου και της πραγματικής και λογιστικής διαφύλαξής του, αλλά βασίζεται στις συμφωνίες των συμβαλλομένων, σε μηχανισμούς ελέγχου και διαφάνειας και στην αντίληψη του «*nexus of contracts*», δηλαδή του πλέγματος των συμβάσεων. Η Model Business Corporation Act⁶ (όπως τροποποιήθηκε και ισχύει), η οποία έχει υιοθετηθεί από 32 συνολικά Πολιτείες των ΗΠΑ, προβλέπει ότι τόσο τα «articles of incorporation», δηλαδή τα καταστατικά όσο και τα «bylaws», δηλαδή οι εσωτερικοί κανονισμοί που συνάπτονται μεταξύ των μετόχων, οι οποίοι συνήθως δεν αποτελούν μέρος του καταστατικού και σκοπός τους είναι να παρέχουν ένα πλαίσιο λειτουργίας και συμπεριφοράς των μετόχων, μπορούν να περιέχουν κάθε διάταξη που δεν είναι αντίθετη με το νόμο [§2.02(b)(3) σε συνδ. με §2.06], το ίδιο δε, προβλέπει και το δίκαιο του Delaware [General Corporation Law⁷, §102 (b) σε συνδ. με §109 (b)]. Με άλλα λόγια, στη Γερμανία ό,τι δεν επιτρέπεται απαγορεύεται ενώ στην Αμερική ό,τι δεν απαγορεύεται επιτρέπεται. Βέβαια, μπορεί η Γερμανία να μην έχει εταιρικές μορφές τύπου Delaware αλλά όπως παρατηρεί ο Herbert Wiedemann⁸, «το δικό μας Delaware είναι η GmbH+Co». Μπορεί να μην υπάρχει αποκλεισμός μετόχου, όμως η μεθόδευση της λεγόμενης «μεταβιβαστικής λύσης», όπου δηλαδή η εταιρεία λύεται και ο εκκαθαριστής μεταβιβάζει την επιχείρηση σε εταιρεία ελεγχόμενη αποκλειστικά από την παλαιά πλειοψηφία επιτυγχανόμενης έτσι της αποβολής της ένοχλητικής μειοψηφίας, έχει κριθεί νόμιμη μέχρι και από το γερμανικό συνταγματικό δικαστήριο⁹. Για να επιστρέψουμε και πάλι όμως στα εγχώρια δεδομένα, η Ελλάδα δεν βρίσκεται ούτε στην μια αλλά ούτε στην άλλη κατεύθυνση και υποστηρίζεται η άποψη με βάση την οποία το κάθε ζήτημα πρέπει να κρίνεται ad hoc, με τον κίνδυνο βέβαια -όπως συνέβη και στη σχολιαζόμενη απόφαση- της έλλειψης γενικών δογματικών και ασφαλών κριτηρίων εκτίμησης του επιτρεπτού ή όχι της αποκλίνουσας κάθε φορά καταστατικής ρήτρας και συνακόλουθα της ανασφάλειας δικαίου ως προς την εγκυρότητά τους και τη δέσμευση που παράγουν, λειτουργώντας περισσότερο ως «διούρειος πίππος» στο οικοδόμημα του εταιρικού δικαίου γενικότερα και της ανώνυμης εταιρίας ειδικότερα. Σε κάθε περίπτωση, η ιδιωτική αυτονομία και βούληση δεν μπορεί να φτάνει μέχρι το σημείο να δημιουργεί νέες εταιρικές μορφές και υβριδικές δομές, ούτε να αλλοιώνει και να καταλύει τα ουσιώδη χαρακτηριστικά των αναγνωρισμένων στο νόμο εταιρικών τύπων, ούτε βέβαια μπορεί η νοολογία με διάπλαση

δικαίου α διαμορφώσει νέες εταιρικές μορφές, διότι τούτο θα δημιουργούσε ανασφάλεια δικαίου¹⁰.

5. Οφείλουμε να εκκινούμε από την παραδοχή ότι, οι μέτοχοι της αε, με την είσοδό τους στην εταιρεία, δεν παύουν να δραστηριοποιούνται στις συναλλαγές ως αυτόνομα υποκείμενα δικαίου και να είναι φορείς δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Συνεχίζουν τις δραστηριότητές τους, ακόμη και όσον αφορά τις μετοχικές σχέσεις που ως αποκλειστικοί δικαιούχοι αποκτούν κατά την είσοδό τους στην αε και απολαμβάνουν κατ' αρχήν πλήρους προστασίας των περιουσιακών τους δικαιωμάτων εν σχέσει με τις μετοχές αυτές. Οι δε μέτοχοι μπορούν να δραστηριοποιούνται εντός ή εκτός της ΓΣ η οποία δεν ταυτίζεται με το νομικό πρόσωπο της αε, καθώς οι μέτοχοι δεν αποτελούν όργανο της εταιρείας αλλά μέλη (φορείς) του οργάνου της γσ, και μάλιστα όχι διαρκώς, αλλά μόνο για όσο χρόνο αυτή συνέρχεται, συγκροτείται και λειτουργεί νομίμως ως όργανο¹¹. Είναι βέβαιο ότι τα θέματα που αφορούν τη σχέση των μετόχων μεταξύ τους και τα οικονομικά συμφέροντα τους είναι εκτός ύλης του καταστατικού και η ρύθμισή τους είναι δυνατή μόνο μέσω εξωεταιρικών συμφωνιών¹².

Στον αντίτοδα, το καταστατικό της αε αποτελεί τον κορμό και την βάση της αε, το οποίο βασιζόμενο στην αρχή του *numerus clausus* των εταιριών, κυριαρχείται ως επί τω πλείστον από διατάξεις αναγκαστικού δικαίου, καθώς ο νομοθέτης με αυτή του την επιλογή προσδοκά να προστατέψει τους τρίτους από αδιαφανή εταιρικά μορφώματα και από άγνωστες εταιρικές μορφές και πηγές οι οποίες διακρίνονται από «μη χαρακτηριστική» διαμόρφωση σχέσεων¹³. Οι διαφορές μεταξύ εξωεταιρικής συμφωνίας μετόχων και του καταστατικού της αε είναι συνεπώς θεμελιώδεις. Η εταιρική σύμβαση (καταστατικό) δεν αποτελεί μια απλή ενοχική σύμβαση ανταλλαγής παροχών μεταξύ των συμβαλλομένων αλλά μια σύμβαση *sui generis* με δυναμικό χαρακτήρα, η οποία αρχικά δεσμεύει μόνο τους ιδρυτές – συμβαλλόμενα μέρη (εφόσον είναι περισσότεροι) αλλά μετά αυτονομείται, αποσπάται και υπάγεται πλέον στη βιούληση του νομικού προσώπου και στο νόμο οπότε και μετατρέπεται σε κανονιστική σύμβαση υπό την έννοια ότι ναι μεν δεν περιέχει κανόνες δικαίου αλλά ρυθμίσεις της ιδιωτικής βιούλησης οι οποίες όμως ισχύουν και δεσμεύουν έναν άγνωστο εκ των προτέρων αριθμό προσώπων και περιέχουν αφηρημένες ρυθμίσεις, στοιχεία που της προσδίδουν εγγύτητα προς τους κανόνες δικαίου.¹⁴ Γίνεται η ίδια η εταιρική σύμβαση άξονας για την ανάληψη δικαιωμάτων και υποχρεώσεων και κατ' αυτή την έννοια τα συμβαλλόμενα μέρη της εταιρικής σύμβασης δεν είναι μεταξύ τους οφειλέτες ή δανειστές αλλά μέλη μιας οργανωμένης κοινότητας προσώπων η οποία λειτουργεί επί τη βάσει ενός κοινού παρονομαστή που δεν είναι άλλος από την προώθηση και επίτευξη του εκάστοτε εταιρικού σκοπού και του γενικότερου εταιρικού συμφέροντος. Το καταστατικό, μετά την τήρηση των διατυπώσεων δημοσιότητας που επιβάλει ο Ν. 2190/1920, νυν. Ν. 4548/2018, με την ανάρτηση της ανακοίνωσης καταχώρησης της εταιρείας στον διαδικτυακό τόπο του ΓΕΜΗ, ως οργανωτική βάση του σχηματισμού της βιούλησης του νομικού προσώπου με σκοπό να εξασφαλίσει την πραγματοποίηση του καταστατικού του σκοπού και την ενότητα της ενέργειας προς τα έξω, αποτελεί πλέον τη βάση του νομικού προσώπου και ρυθμίζει «εν είδει πηγής δικαίου», ως καταστατικός χάρτης της εταιρικής ζωής, αποκλειστικά τις σχέσεις μεταξύ των εταίρων-μετόχων και της ίδιας της αε¹⁵. Το καταστατικό δηλαδή, σε αντίθεση με την εξωεταιρική συμφωνία, αναπτύσσει μια διπλή λειτουργία καθώς αποτελεί τόσο την αρχική συμφωνία μεταξύ των συμβαλλομένων για την ίδρυση της αε – και πλέον μετόχων - αλλά συγχρόνως αποτελεί τον βασικό άξονα για την

ρύθμιση και τη στάθμιση των σχέσεων των μετόχων και των οργάνων μεταξύ τους καθώς ρυθμίζει - ως οιονεί πηγή δικαίου - αποκλειστικά τις σχέσει των μετόχων μεταξύ τους¹⁶.

6. Συναφώς και σύμφωνα με την κρατούσα σε θεωρία και νομολογία θέση της παραδοσιακής θεωρίας του χωρισμού των εξωεταιρικών συμφωνιών και του καταστατικού, υφίσταται σαφής διαχωρισμός μεταξύ τους. Οι μεν εξωεταιρικές συμφωνίες των μετόχων έχουν αμιγώς προσωπικό χαρακτήρα και ενοχική φύση η οποία γεννά δικαιώματα και υποχρεώσεις μόνο μεταξύ των συμβαλλομένων μετόχων και δεν ωφελεί ούτε βλάπτει σε ουσιαστικό ή δικονομικό επίπεδο την αε - με βασικότερη υποχρέωση σε περίπτωση παραβίασης τους την αξίωση αποζημίωσης του ζημιαθέντος μετόχου και όχι αξίωση προς εκτέλεση ή προς ακύρωση της απόφασης της ΓΣ¹⁷ - και δεν αποτελούν τμήμα του εταιρικού μηχανισμού¹⁸. Οι δε εταιρικές συμφωνίες (καταστατικά) δημιουργούν εταιρικά, διοικητικά και περιουσιακά δικαιώματα στα οποία ενσωματώνονται αμφότερα ενοχικά και διαπλαστικά δικαιώματα σε μια ενότητα - οργάνωση, ήτοι αυτή της εταιρικής δομής. Οι αυτοτελείς¹⁹ και ενοχικού χαρακτήρα συμφωνίες των μετόχων δεσμεύουν αποκλειστικά τα συμβαλλόμενα μέρη στην τήρηση ορισμένης συμπεριφοράς²⁰ και δεν αποτελούν τμήμα του ευρύτερου εταιρικού μηχανισμού, δεν υπόκεινται σε δημοσιότητα και ως εκ τούτου δεν μπορούν να αντιταχθούν κατά των τρίτων και άρα ούτε κατά της εταιρείας, εφόσον αυτή δεν είναι μέρος της σχετικής σύμβασης, ακόμη και αν αυτή υπογράφεται από το σύνολο των μετόχων, ούτε μπορούν να αποκτήσουν δεσμευτική ισχύ απέναντι στα όργανά της ή τρίτους μη συμβαλλόμενους καθώς δεν συνιστούν εταιρική πράξη αφού δεν αποτελούν πράξη εταιρικού οργάνου²¹, στη δε σύσταση, τροποποίηση και κατάργηση των εξωεταιρικών συμφωνιών βρίσκουν εφαρμογή αποκλειστικά οι κανόνες του αστικού δικαίου χωρίς να υπάρχει καμία επιρροή από τα ισχύοντα στο εταιρικό δίκαιο²². Έτσι για παράδειγμα, για την τροποποίηση της εξωεταιρικής συμφωνίας δεν απαιτείται η τήρηση της ειδικής διαδικασίας τροποποίησης του καταστατικού, ενώ απαραίτητη είναι η συναίνεση όλων των συμβαλλομένων μερών και όχι της πλειοψηφίας αυτών. Κατ' αποτέλεσμα, οι εξωεταιρικές συμφωνίες των μετόχων της αε υπόκεινται στους περιορισμούς που τίθενται από κανόνες αναγκαστικού δικαίου, από διατάξεις του καταστατικού της εταιρείας και από τις αρχές οργάνωσης και λειτουργίας της αε. Επομένως, δεν είναι νόμιμη εξωεταιρική συμφωνία η οποία αντίκειται σε διάταξη του καταστατικού της αε καθώς το τελευταίο βρίσκεται σε ανώτερη βαθμίδα²³ από την εξωεταιρική συμφωνία ή άλλως το καταστατικό όντας μια ενοχική σύμβαση η οποία εμπλουτίζεται με οργανωτικά στοιχεία σε τέτοιο μάλιστα βαθμό ώστε το οργανωτικό αυτό στοιχείο οδηγεί στην αλλαγή της «νομικής ποιότητας» καθώς έχει ως αντικείμενο την άμεση δημιουργία της εταιρικής δομής²⁴ η οποία δικαιολογεί την απόκλιση από βασικούς κανόνες του κοινού αστικού δικαίου. Η παραδοσιακή και αμιγώς ενοχική φύση των εξωεταιρικών συμφωνιών (αρχή του χωρισμού) αναγνωρίζεται παγίως μέχρι σήμερα εκτός από τη θεωρία και από την κρατούσα ελληνική αλλά και διεθνή νομολογία²⁵, με βάση την οποία η εξωεταιρική συμφωνία των μετόχων της αε γεννά δικαιώματα και υποχρεώσεις μόνο μεταξύ των μετόχων και συνάγει ως βασικότερη συνέπεια από την παραβίαση των συμφωνηθέντων την αξίωση αποζημίωσης του ζημιαθέντος μετόχου η οποία μπορεί να εξασφαλιστεί και με ποινική ρήτρα, λόγω της δυσκολίας ποσοτικού προσδιορισμού αυτής²⁶.

8. Η σχολιαζόμενη απόφαση εντάσσεται στην - τουλάχιστον μέχρι σήμερα - μειοψηφούσα γνώμη της θεωρίας και της νομολογίας, δηλαδή, σε αυτή που υποστηρίζει την υπό προϋποθέσεις όσμωση μεταξύ εξωεταιρικών συμφωνικών και καταστατικού, καταλήγοντας

στην αποφασική της κρίση, σύμφωνα με την οποία, για να κριθεί η εγκυρότητα ή όχι της εξωεταιρικής συμφωνίας, γεννάται ζήτημα ερμηνείας, προκειμένου να ανευρεθεί το αποφασιστικό νόημα που ήθελαν τα μέρη και η σχέση μεταξύ των δυο συμβάσεων (μεταβίβασης μετοχών και συμφωνίας μετόχων και εντεύθεν και του καταστατικού) και άρα το δικαιοπρακτικό θεμέλιο των μερών, υπό την έννοια ότι, οι δυο συμβάσεις συνδέονται μεταξύ τους κατά τέτοιο τρόπο ώστε η μια δεν θα υπήρχε χωρίς την άλλη, ως μια ολότητα. Η απόφαση, λαμβάνοντας υπόψη τα επιχειρηματικά και επιχειρησιακά συμφέροντα στα οποία απέβλεψαν τα συμβαλλόμενα μέρη, το δεδομένο ότι επρόκειτο για καθολική εξωεταιρική συμφωνία των μετόχων που συνηγορεί υπέρ της όσμωσης της εξωεταιρικής συμφωνίας και του καταστατικού, θεωρώντας ότι ο πυρήνας του εν Θέματι συμβατικού συμπλέγματος μεταξύ της εξωεταιρικής συμφωνίας και της σύμβασης μεταβίβασης των μετόχων είναι μια σχέση οικονομικής συναλλαγής (το αντάλλαγμα για τη μεταβίβαση των μετόχων περιλαμβανει και το τίμημα για τα υπερβαίνοντα του ποσοστού 34% δικαιώματα), πράγμα μάλιστα συνηθισμένο, κατά τα λεγόμενά της, στις περιπτώσεις που ο νέος μέτοχος και δη αλλοδαπός επενδυτής αποκτά μειοψηφικό πακέτο μετοχών που δεν του προσδίδει τυπικώς, δικαιώματα ισότιμης συμμετοχής στη διοίκηση και διαχείριση της εταιρείας, διαφορετικά δεν θα υπήρχε ανάγκη σύναψης τέτοιας εξωεταιρικής συμφωνίας. Η παράβαση δε τέτοιας εξωεταιρικής συμφωνίας, ως συνηθισμένου τρόπου ενέργειας τέτοιων επενδύσεων (*angel investors, venture capitalists*), λειτουργεί, σύμφωνα πάντα με την απόφαση, ως παραβίαση υποχρέωσης εμπιστοσύνης. Με την παράβαση δηλαδή της εξωεταιρικής συμφωνίας τελικά δεν επιδιώκονται τα συμφέροντα της ενάγουσας – μειοψηφούσας μετόχου, ως αλλοδαπού επενδυτή στην Ελλάδα καθώς παύει να εξασφαλίζεται η βιωσιμότητα της επένδυσης δια της συμμετοχής του επενδυτή στη διοίκηση της εταιρείας. Πιο συγκεκριμένα, με βάση αυτή τη σχετικά σύγχρονη θεωρητική και νομολογιακή τάση που έχει αναπτυχθεί αναφορικά με τις ευρύτερες συνέπειες συγκεκριμένων εξωεταιρικών συμβάσεων, ήτοι των «προγραμματικών» ή/και «καθολικών» εξωεταιρικών συμφωνιών, μια συμφωνία που συνάπτεται μεταξύ όλων των μετόχων θα μπορούσε να θεωρηθεί ως απόφαση καθολικής ΓΣ, ήτοι ως έκφραση βιούλησης του νομικού προσώπου, έστω και σε εξαιρετικές περιπτώσεις, χωρίς την ανάμιξη των οργάνων του με το σύνολο των μελών του τα οποία ουσιαστικά ταυτίζονται προς εκείνο. Η σύγχρονη τάση αυτή είναι σύμφυτη και με μια επίσης σύγχρονη τάση στο εταιρικό δίκαιο και στο δίκαιο του ανταγωνισμού, κυρίαρχο χαρακτηριστικό της οποίας είναι η «*απορρύθμιση*» (*deregulation*) και η «*απελευθέρωση*» με βάση το οποίο υποκαθίστανται διατάξεις αναγκαστικού δικαίου από ρυθμίσεις ενδοτικού δικαίου με την παράλληλη διεύρυνση της καταστατικής ελευθερίας.

Η θέση περί ενότητας – όσμωσης καταστατικού και καθολικών εξωεταιρικών συμφωνιών αρχικά στηρίχθηκε σε δυο αποφάσεις του Γερμανικού Ακυρωτικού²⁷ τις οποίες ακολούθησαν και δυο μεταγενέστερες αποφάσεις του Αυστριακού Ακυρωτικού (βλ. αναλυτικά κατωτέρω υπό στοιχεία ΙΙΓ) με τις οποίες – σε διαφορετική βάση μεν – έγινε δόμως δεκτή η ακύρωση απόφασης της συνέλευσης των εταίρων (γιατί επρόκειτο για ΕΠΕ) η οποία βρίσκεται σε αντίθεση με το περιεχόμενο προγενέστερης συναφθείσας μεταξύ όλων των εταίρων εξωεταιρικής συμφωνίας²⁸. Εντός του ανωτέρω πλαισίου που χάραξαν οι ανωτέρω αποφάσεις αναπτύχθηκε από εκπροσώπους της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Tübingen η θέση περί της ενότητας (*Einheitsthese*) του καταστατικού και της προγενέστερης συναφθείσας καθολικής εξωεταιρικής συμφωνίας των εταίρων. Ένθερμος υποστηρικτής της θεωρίας αυτής ο Ulrich Noack στο πλαίσιο της υφηγεσίας του το 1994 διαπίστωσε την ανάγκη υπέρβασης της νομικής διογματικής και των στεγανών της αρχής του χωρισμού μεταξύ καταστατικού και καθολικών εξωεταιρικών συμφωνιών και

υπέρ μιας ενιαίας θεώρησης αυτών, και συγκεκριμένα, μιας υπό ευρεία εννοία οργανωτικής και συμπλεκτικής διάρθρωσης, υπό την έννοια ότι το γενικότερο οργανωτικό, ρυθμιστικό και κανονιστικό πλαίσιο της εταιρείας συναποτελείται, πέρα από τους αναγκαστικούς και τους ενδοτικούς κανόνες δικαίου, του καταστατικού και τις αποφάσεις των συνελεύσεων των εταίρων, και από τις καθολικές εξωεταιρικές συμφωνίες μετόχων²⁹. Ο Zollner, συνεχίζοντας έτι περαιτέρω την ανάπτυξη της θέσης του Noack, διατύπωσε τη θέση επί τη βάσει της οποίας υφίσταται αλληλεπίδραση μεταξύ καταστατικού και καθολικών εταιρικών συμφωνιών ως επιβεβλημένη εταιρική πραγματικότητα, ενώ παράλληλα ο Westermann άσκησε κριτική στη θεωρία του χωρισμού. Ο Zollner αναφέρει τα ακόλουθα εφτά παραδείγματα διάρρηξης της αρχής του χωρισμού³⁰: «1. σχέση συμπλήρωσης καταστατικού και εξωεταιρικής συμφωνίας, 2. άμεση αντίθεση εξωεταιρικών συμφωνιών και καταστατικού, 3. καταστρατήγηση καταστατικών δεσμεύσεων μέσω εξωεταιρικών συμφωνιών, 4. εξωεταιρικές συμφωνίες και αναγκαστικό δίκαιο, 5. εξοβελισμός ενδοτικών κανόνων δικαίου μέσω εξωεταιρικών συμφωνιών χωρίς τη μεσολάβηση του καταστατικού, 6. εξωεταιρικές συμφωνίες ως καθοριστική παράμετρος ερμηνείας του καταστατικού, 7. καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος και εταιρική υποχρέωση πίστεως».

Στην ελληνική νομολογία, σημαντικές αποφάσεις προς την κατεύθυνση αυτή αποτελούν η υπ' αριθμ. ΠΠρΑθ 5723/2006³¹ και η υπ' αριθμ. ΠΠρΑθ 5565/2003³² που στηρίχθηκαν στο προϊσχύσαν δίκαιο της αε, και οι οποίες δέχονται την τριτενέργεια της εξωεταιρικής σύμβασης και συγκεκριμένα ότι, η εξωεταιρική συμφωνία στην οποία συμβάλλονται το σύνολο των μετόχων, δεν αποτελεί μια απλή εξωεταιρική συμφωνία μεταξύ μετόχων αε με μη δεσμευτικές συνέπειες για την αε και τα όργανα της, καθώς η σύμβαση αυτή καθίσταται ουσιώδες ερμηνευτικό και συμπληρωματικό κείμενο του καταστατικού για τη ρύθμιση του τρόπου διοίκησης της εταιρείας. Εξομοιώνεται και εξισούται δε μια τέτοια εξωεταιρική συμφωνία κατά περιεχόμενο, σύμφωνα με τη θεωρία της όσμωσης, προς μια συνηθισμένη απόφαση Γενικής Συνέλευσης της αε και ως εκ τούτου δεσμεύει τόσο την εταιρεία, μη συμμετέχουσα στη σύμβαση, όσο και τα όργανά της και λειτουργεί είτε ως σύμβαση εις βάρος τρίτου είτε ως καταστατική σύμβαση η οποία αναπτύσσει erga omnes ενέργεια. Η θέση αυτή της ελληνικής νομολογίας αλλά και θεωρίας αποδίδει τις προαναφερθείσες εξαιρετικά αμφισβητούμενες στη θεωρία παλαιότερες αποφάσεις επί εξωεταιρικών αποφάσεων ΕΠΕ, οι οποίες δέχθηκαν ότι μια πλειοψηφική απόφαση της συνέλευσης των εταίρων μιας επε, η οποία καλύπτεται μεν από το καταστατικό, είναι όμως κατά περιεχόμενο αντίθετη προς εξωεταιρική συμφωνία στην οποία συμμετείχαν όλα τα εταιρικά μέλη, δύναται να ακυρωθεί δικαστικώς με αγωγή στρεφόμενη κατά της εταιρείας, έστω και αν αυτή δεν είχε συμβληθεί στην καθολική εξωεταιρική συμφωνία³³.

8. Συμπερασματικά, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι, η δυνατότητα επιρροής στις καταστατικές διαμορφώσεις και επιλογές μιας αε μέσω εξωεταιρικών συμφωνιών μεταξύ των κατ' ιδίαν προσώπων (φυσικών ή νομικών) των μετόχων, συνδέεται άμεσα με ζητήματα που άπτονται και αγγίζουν το δόγμα του εταιρικού δικαίου και δη του δικαίου της αε. Μια σύγχρονη θεώρηση των δυνατοτήτων αυτών, σε διεθνές αλλά και εθνικό επίπεδο, στην οποία εντάσσεται και η σχολιαζόμενη απόφαση, επιτρέπει την διαπίστωση ότι η τάση είναι εν γένει προς την απορρύθμιση του εταιρικού δικαίου και την όσμωση του καταστατικού και των εξωεταιρικών συμφωνιών, ως αποτέλεσμα ιδίως της νομικής ευρηματικότητας (legal engineering). Μέσω των εξωεταιρικών συμφωνιών δίδεται αφενός η δυνατότητα ταχύτερης και ελαστικότερης ρύθμισης των εταιρικών σχέσεων και προσαρμογής τους στις ιδιαίτερες ανάγκες και επιδιώξεις των μετόχων ή/και στην ενίσχυση της επιρροής τους στην αε, ενώ αφετέρου εισάγεται στον απρόσωπο κορμό της αε η αρχή της *affectio societatis* και της

intuitus personae, οπότε και δημιουργούνται εξ αυτού του λόγου πρόσθετες υποχρεώσεις μεταξύ των μετόχων, ακόμη και υποχρέωση πίστης³⁴, η οποία, ελλείψει αντίστοιχης νομικής βάσης, έχει έντονα αμφισβητηθεί ως υπάρχουσα άνευ ετέρου στο παραδοσιακό δίκαιο της ανώνυμης εταιρίας. Ωστόσο, και οι εξωεταιρικές συμφωνίες αναφέρονται συχνότατα σε οργάνωση εταιρικών υποθέσεων υπό την έννοια ότι συνάπτονται εξαιτίας και χάριν αυτών. Τα όρια όμως επίδρασης και εντεύθεν τριτενέργειας των εξωεταιρικών συμφωνιών στο καταστατικό της αε, που καταλήγουν στην διάβρωσή του - ίδιως των εξωεταιρικών συμφωνιών αυτών των οποίων συμβαλλόμενα μέρη είναι όλοι οι μέτοχοι μιας αε (καθολικές εξωεταιρικές συμφωνίες μετόχων), τα οποία είναι αδιαμφισβήτητα ασαφή και δυσδιάκριτα - πρέπει σε κάθε περίπτωση που καταφάσκεται η ύπαρξη τέτοιων συμφωνιών, να προσδιορίζονται ad hoc ανάλογα με τις ειδικότερες περιστάσεις, τη βιούληση των μετόχων και πάντα μέσα από το ειδικότερο πρίσμα του σεβασμού στη διαφύλαξη των συμφερόντων τόσο της ίδιας της αε ως τρίτου - μη συμβληθέντος προσώπου, όσο και τρίτων προσώπων (δανειστών, επενδυτών κλπ).

Η δυνατότητα εισαγωγής αποκλίσεων από την αρχή του χωρισμού του νομικού προσώπου από τα κατ' ιδίαν μέλη του, παρά το γεγονός ότι μπορεί, εν σχέσει με την ερμηνεία των εξωεταιρικών συμβάσεων, να ακούγεται ελκυστική και συμβατή με την οικονομική σχέση της συναλλαγής, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι αποτελεί την εν τοις πράγμασι διαμορφωθείσα κατά τα προαναφερθέντα διεθνώς εταιρική πραγματικότητα, παρόλα αυτά κρίνεται σκόπιμο σε καμία περίπτωση να μην υιοθετείται άκριτα και αλόγιστα, οδηγώντας τελικά στην παντελή απαρίωση βασικών αρχών του εταιρικού δικαίου και δη του δικαίου της αε, προκαλώντας έτσι ανασφάλεια δικαίου στις συναλλαγές και τελικά καταλήγοντας στην πλήρη αποδόμηση και απρόθυμη του δικαίου της αε. Σε κάθε περίπτωση, αν και εφόσον δεχθούμε την πιθανότητα μιας τέτοιας δυνατότητας, αυτό πρέπει να επιτρέπεται σε ιδιαίτερα εξαιρετικές περιπτώσεις όπου αποδεδειγμένα όλα τα σχετικά πραγματικά περιστατικά και δεδομένα να συνηγορούν προς μια τέτοια κατεύθυνση, χωρίς την δυνατότητα διάγνωσης οποιασδήποτε άλλης εναλλακτικής, ως *ultimum refugium*, και μόνο στην περίπτωση κατά την οποία παραβιάζονται κατάφορα βασικότατες αρχές του δικαίου, η προσκόλληση μας στις οποίες θα οδηγήσει τελικά σε άδικη και ανεπιεική λύση.

Βασική αρχή, υπό το πρίσμα της οποίας κάθε ζεχωριστή περίπτωση πρέπει να διέρχεται, αποτελεί το γεγονός ότι ο σκοπός κατάρτισης των εξωεταιρικών συμφωνιών μεταξύ των μετόχων μιας αε είναι αυστηρά προσωπικός, προσδίδει σ' αυτές αμιγώς ενοχικό χαρακτήρα και τις διαφοροποιεί παντελώς έναντι του εταιρικού και κατ' εξοχήν οργανωτικού χαρακτήρα του καταστατικού της αε, υπό την έννοια του σχετιζόμενου με την οργάνωση σκοπού της εταιρικής σύμβασης. Οι εξωεταιρικές συμφωνίες, επί της αρχής, καταρτίζονται και υφίστανται εξαιτίας της ύπαρξης και χάριν της εταιρικής σχέσης³⁵, ελλείψει της οποίας δεν θα είχαν κανέναν λόγο ύπαρξης, και δεν είναι οι ενοχικές συμφωνίες των μετόχων που «τριτενέργούν» αλλά οι ίδιες οι πράξεις των εταιρικών οργάνων, υπό την ιδιότητά τους αυτή. Η σύνδεση δηλαδή μεταξύ καταστατικού και εξωεταιρικών συμφωνιών, κάθε φορά που αυτή επιχειρείται, βασίζεται στο καταστατικό το οποίο θέτει υποχρεωτικώς τις αναγκαίες προδιαγραφές για τη διαμόρφωση των εταιρικών δικαιωμάτων εντός των οποίων και μόνον μπορούν να κινηθούν οι συμβαλλόμενοι, ορίζοντας στις μεταξύ τους συμφωνίες τις λεπτομέρειες προς συμπλήρωση αυτού, και σε καμία περίπτωση προς ακύρωση αυτού. Στην περίπτωση κατά την οποία ελλείπει η σχετική καταστατική πρόβλεψη που θα μας δώσει έστω την υπό προϋποθέσεις δυνατότητα να συνδέσουμε μια εξωεταιρική συμφωνία με το καταστατικό και να της δώσουμε έτσι την δυνατότητα να τριτενέργησει, ερμηνεύοντας το καταστατικό συμπληρωματικά, τότε πρέπει να δεχθούμε ότι σε αυτή την περίπτωση οι

συμβαλλόμενοι δεν έχουν τη δυνατότητα μέσω εξωεταιρικών συμφωνιών - έστω και καθολικών - να δημιουργήσουν εταιρικής φύσεως δικαιώματα και υποχρεώσεις. Τυχόν τέτοιες συμφωνίες θα μείνουν στο «σκοτάδι» της εταιρικής πραγματικότητας, θα δεσμεύουν ενοχικά και αποκλειστικά τα συμβαλλόμενα μέρη από τα οποία και μόνο θα μπορεί να επιδιωχθεί η εκπλήρωσή τους, η τροποποίησή τους και η ειδικότερη διαμόρφωσή τους.

Το μοναδικό ίσως εύλογο και ελκυστικό συμπέρασμα το οποίο θα μπορούσε να αντλήσει κανείς και να συνηγορήσει υπέρ της άποψης περί ενότητας καθολικής εξωεταιρικής συμφωνίας και καταστατικού και εντεύθεν δσμωσης μεταξύ των δυο - το οποίο επικαλούνται αρκετές δικαστικές αποφάσεις και θεωρητικοί και το οποίο εμμέσως επικαλείται και η σχολιαζόμενη απόφαση - ήτοι το επιχείρημα της παράβασης της υποχρέωσης πίστης μεταξύ των μετόχων μιας αε σε περίπτωση που διαγνωστεί η ύπαρξη προγενέστερης καθολικής εξωεταιρικής συμφωνίας μετόχων και μια μεταγενέστερη απόφαση ΓΣ η οποία ελήφθη κατά παράβαση της προγενέστερης καθολικής εξωεταιρικής συμφωνίας των μετόχων, πριν καν εξετάσουμε την βασιμότητά του, αυτοναιρείται λόγω της εγγενούς αντίφασής του, καθώς για να γεννηθεί και να υπάρξει η υποχρέωση πίστης ενός μετόχου προς έναν άλλο μέτοχο και προς το ίδιο το νομικό πρόσωπο της αε, αναγκαίο προαπαιτούμενο είναι η παραβίαση υποχρέωσης που δημιουργήθηκε εντός και εξαιτίας του εταιρικού οργανωτικού πλαισίου της αε το οποίο είναι και η γενεσιοναργός πηγή του. Αν όμως το καταστατικό μαζί με το νόμο είναι - κατ' αξιωματική παραδοχή – η ίδια η δογματική πηγή της υποχρέωσης πίστης μέσω της αναπόσπαστης έννοιας της εταιρικής συμμετοχής, τότε δεν είναι δυνατόν, να διαγνωστεί και να καταλογιστεί, στον μέτοχο παράβασή της, επί τη βάσει εξωεταιρικής συμφωνίας.

Όπως δεν μπορεί να αμφισβητηθεί η νομιμότητα και η εγκυρότητα των εξωεταιρικών συμφωνιών ως εκφάνσεων της συμβατικής ελευθερίας και της ιδιωτικής αυτονομίας και ως εκ τούτου ο χαρακτηρισμός τους ως ενοχικών συμφωνιών, έτσι δεν μπορεί να αμφισβητηθεί και ο έλεγχος νομιμότητας στον οποίο υπόκεινται το περιεχόμενό τους με βάση τις γενικές διατάξεις που ορίζουν τα ακραία όρια της ιδιωτικής αυτονομίας και τις ειδικότερες διατάξεις από το χώρο του δικαίου των εταιρειών και γενικότερα των επιχειρήσεων.

Ιωάννης Αθηναίος-Πιέρρος,

Δικηγόρος, Υποψήφιος Διδάκτωρ Νομικής Δ.Π.Θ., LLM

¹ Πρβλ. ΟΛΑΠ 27/2007, Ελληνη48.2012, ΑΠ 1145/2005 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 43/2005 Ελληνη 2005.1402, ΑΠ 1308/2004, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 380/1999 ΝοΒ2000.949, Δ. Κονδύλης σε Κεραμέως/Κονδύλη/Νίκα «Ερμηνεία ΚΠολΔ-Ένδικα Μέσα», 2020, σελ. 496-505».

² Πρβλ. Μ. Θ. Μαρίνο, Εξωεταιρικές Συμφωνίες Μετόχων, σελ. 2-3 με περαιτέρω εκεί παραπομπές, Ρούσσος, Δίκαιο νομικών προσώπων, 2010, σελ. 1

³ Πρβλ. Κεφαλέα, ΕΕμπΔ 1971, 182, Μιχαλόπουλος, ΕΕμπΔ 1992, 347, Σπυρίδωνος, ΔΕΕ 2005, 643

⁴ Πρβλ. Πασσιά, Το δίκαιο των αε , τ.2. 338, Περάκη παρατ. σε ΕφΠειρ 11/1998, ΔΕΕ 1998, 381

⁵ Πρβλ. Μ. Θ. Μαρίνο, Εξωεταιρικές Συμφωνίες Μετόχων, σελ. 2-3 με περαιτέρω εκεί παραπομπές, Ρούσσος, Δίκαιο νομικών προσώπων, 2010, σελ. 174

⁶ https://www.americanbar.org/groups/business_law/publications/blt/2016/12/10_mbca/

⁷ <https://delcode.delaware.gov/title8/c001/index.html>

⁸ Πρβλ. Wiedemann, Herbert. «Auf der Suche nach den Strukturen der Aktiengesellschaft: The Anatomy of Corporate Law», vol. 35, no. 2, 2006, pp. 240-258. <https://doi.org/10.1515/ZGR.2006.009>

⁹ Πρβλ. Ευ. Περάκη, Δυνατές Καταστατικές Διαμορφώσεις της ανώνυμης εταιρείας μετά τον ν. 3604/2007, ΕπισκΕΔ2/2008,

¹⁰ Πρβλ. Ν. Ρόκα, Εταιρείες, σελ. 8, αντίθετα Παμπούκης, ΕπισκΕΔ 1995, σελ. 581 επ., Λ. Κοτσίρη, Η αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων εις τους εταιρικούς τύπους, εεν 1961, 816

¹¹ Πρβλ. Ιωάννη Π. Μάρκου, σελ 165, 221 επ., Η Γενική Συνέλευση των μετόχων της ΑΕ, ερμηνεία άρθρων 25-35γ κωδ. Ν 2190/1920, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2016

¹² Πρβλ. Ρουσσος, Ακυβερνησία ανωνύμου εταιρείας σε εκτέλεση εξωεταιρικής συμφωνίας και εφαρμογή του άρθρου 69 ΑΚ, Χρίδ IA/2011 σελ, 631

¹³ Πρβλ. Μιχ.-Θεοδ. Δ.Μαρίνο, ό.π., σελ. 42 επ., Η εφαρμογή της αρχής της αυτονομίας της ιδιωτικής βούλησης στο δίκαιο της ανώνυμης εταιρείας, Σπήλιου Αντ. Μούζουλα, Δ.Ν. Δικηγόρου, ΕλλΔνη 1995 σελ. 35 επ.

¹⁴ Πρβλ. Ευ. Περάκη, σε ΔΙΚΑΕ 2014, σελ 112επ., Wiedemann, Gesellschaftsrecht Bd 162, Noack 107 K. Schmidt, Gesellschaftsrecht 78, όπως παρατίθενται σε Μιχ.-Θεοδ. Δ.Μαρίνο, Εξωεταιρικές Συμφωνίες Μετόχων – Μεταξύ ενοχικού και εταιρικού δικαίου, σελ.84, Χρίδ 2011, σελ. 144 με περαιτέρω παραπομπές. Πρόκειται για τη λεγόμενη (κρατούσα σήμερα) τροποποιημένη κανονιστική θεωρία που αποτελεί συνδυασμό της παλαιότερης συμβατικής θεωρίας και της νεώτερης κανονιστικής θεωρίας.

¹⁵ Πρβλ. Κ. Παμπούκη, Ανώνυμη εταιρεία και εξωεταιρική συμφωνία – Σύγκρουση όρων της συμφωνίας με επιτακτικούς κανόνες αναγκαστικού δικαίου (Γνμδ), ΕπισκΕΔ Γ/2012, ο ίδιος, ΕπισκΕΔ 1995, 354, Γ. Μιχαλόπουλος, Σύγχρονες τάσεις του δικαίου της αε: Από την καταστατική αυτοτρόπητα στην όσμωση με τις εξωεταιρικές συμφωνίες, ΕπισκΕΔ, ΙΔ/2008, σελ 963 επ, ίδιως υπό ΙΙΙ και IV, Μιχ.-Θεοδ. Δ.Μαρίνος, Εξωεταιρικές Συμφωνίες Μετόχων – Μεταξύ ενοχικού και εταιρικού δικαίου, σελ.80, Ε. Περάκης, Το Δίκαιο της ανώνυμης εταιρείας, κατ' άρθρο ερμηνεία του ΚΝ 2190.1920, 2010, Αντωνόπουλος, Δίκαιο ΑΕ και ΕΠΕ 28.

¹⁶ Πρβλ. Μιχ.-Θεοδ. Δ.Μαρίνο, Εξωεταιρικές Συμφωνίες Μετόχων – Μεταξύ ενοχικού και εταιρικού δικαίου, σελ.80, πρβλ. Παμπούκη, ΕπισκΕΔ 1995, 354, Αντωνόπουλο, Δίκαιο ΑΕ και ΕΠΕ 28.

¹⁷ Πρβλ. ΑΠ 1121/2006 ΔΕΕ 2007, 586, Εφθες 279/1995 ΔΕΕ 1995, 513 με σχόλιο Περάκη, ΠΠρΑθ 569/2007 ΕΕμπΔ 2008, 76 σχ. Βερβεσού, ΠΠρΑθ 3265/1991 ΕΕμπΔ 1991, 444, ΠΠρΒερ 304/1998 ΝοΒ 2000, 1604, Ρόκας, Γνωμοδότηση, ΕΕμπΔ 1977,221, ΕισΠΠρΑθ 5001/1971 ΕΕμπΔ 1971, 45 με σχόλιο Μηνούδη, Μιχαλόπουλος, Ζητήματα εξωεταιρικών συμφωνιών, ΕΕμπΔ 1992, 347, 354-355.

¹⁸ Πρβλ. Μαριανό Δ. Καράση, Ζητήματα εξωεταιρικής συμφωνίας ανώνυμης εταιρείας, Χρίδ IA/2011, σελ. 142 επ.

¹⁹ Πρβλ. Γ. Ν. Μιχαλόπουλο, σελ 347 ΕισΠολΠρΑθ 5001/1971, ΕΕμπΔ 1971, σελ. 545.

²⁰ Πρβλ. Αργυριάδη, ΕΕμπΔ 1987, 325, Βαρελά, σε ΔΙΚΑΕ 2014, Περάκη Ενοχικαί Δεσμεύσεις του Δικαιώματος Ψήφου του μετόχου, Αθήνα, 1976

²¹ Πρβλ. Σ. Μούζουλα, ΔΝ, Δυνατότητα συμπλήρωσης κενής θέσης μέλους προσωρινής διοίκησης αε από τα λοιπά μέλη της/εξωεταιρική συμφωνία σχετικά με τη διοίκηση της αε/πέρας εξουσιών προσωρινής διοίκησης που έχει οριστεί για τη διενέργεια συγκεκριμένης πράξης/δικαιώμα πληροφόρησης των μελών της προσωρινής διοίκησης/πέρας των εξουσιών του υποκατάστατου του διοικητικού συμβουλίου αε, ΕΕμπΔ, τ.ΜΖ', 1996

²² Πρβλ. Μ. Θ. Μαρίνο, ΧρΙΔ 2004, 101, Μιχαλόπουλο, ΕΕμπΔ 1992, 355 Μούζουλα, ΕλλΔνη 1995, 273, Ν. Ρόκας, Εμπορικές Εταιρείες, 230.

²³ Πρβλ. Σ. Μουζούλα, ό.π.

²⁴ Πρβλ. Habersack, Die Mitgliedschaft 17, Hey 4/5, Ulmer/Schafer/Ulmer §705 Rdn 155, πρβλ. Μάρκου 8/9, όπως παρατίθεται σε. Μιχ.-Θεοδ. Δ.Μαρίνο, Εξωεταιρικές Συμφωνίες Μετόχων – Μεταξύ ενοχικού και εταιρικού δικαίου, σελ.83

²⁵ Πρβλ. ΑΠ 1448/2014 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1121/2006 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1631/2006 Δελτίο ΑΕ&ΕΠΕ από 1.10.2007 σελ 392, ΑΠ 1543/2005 ΧρΙΔ, 508, ΕφΑθ 7119/2004 ΝΟΜΟΣ, ΠΠρΑθ 4388/2014 ΝΟΜΟΣ, ΠΠρΑθ 1129/2013 ΝΟΜΟΣ, ΠΠρΑθ 569/2007 ΧρΙΔ 2008, 549 με παρατηρ. Μαρίνου, ΠΠρΑθ 5723/2006 ΔΕΕ 2006, 1145 με κριτικές παρατηρ. Μαρίνου, ΠΠρΑθ 5565/2003 ΕΕμπΔ 2003, 831, ΠΠρΘες 18191/2014 ΝΟΜΟΣ, ΜΠρΑθ 5079/2002, ΕΕμπΔ 2002, 572 με γνωμδ. Ν. Ρόκα.

²⁶ Πρβλ. ΕφΘεσ 279/1995, ΔΕΕ 1995, 513 με σχόλιο Ευ. Περάκη, ΠΠρΑθ 3265/1991 ΕΕμπΔ 1991, 444, ΠΠρΒερ 304/1998, NoB 2000, 1604, Κ. Ρόκα, Γνωμοδότηση, ΕΕμπΔ 1977, 221, ΕισΠΠρΑθ 5001/1971, ΕΕμπΔ 1971, 545 με σχόλιο Μ. Μηνούδη, Γ. Μιχαλόπουλο, Ζητήματα εξωεταιρικών συμφωνιών, ΕΕμπΔ 1992, 347, 354-355.

²⁷ Πρβλ. BGH, NJW 1983, 1911, BGH, NJW 1987, 1891, OGH αποφ. από 5/12/1995, RdW 1996, 165 και απόφ. από 26/08/1999, RdW 1999, 721.

²⁸ Πρβλ. N. Βερβεσσό, ΕΕμπΔ, 2007, σελ. 930 με περαιτέρω παραπομπές, Λ. Κοτσίρη, όπως παρατίθεται με περαιτέρω παραπομπές.

²⁹ U.Noack, Gesellschaftervereinbarungen bei Kapitalgesellschaften, 1994, 107, όπως παρατίθεται σε N. Βερβεσσό ΕΕμπΔ, 2007, σελ. 930.

³⁰ Πρβλ. Zollner, Wechselwirkungen zwischen Satzung und Gesellschaftervereinbarungen ohne Satzungscharakter, in: Gesellschaftsrecht 1995, 1996, Hrsg. Von Henze/Timm/Westerman, 89, όπως παρατίθεται σε N. Βερβεσσό, ΕΕμπΔ, 2007, σελ. 931 υποσημ. 15.

³¹ Πρβλ. ΔΕΕ 2006, σελ. 1145, με κριτικές παρατηρήσεις Μ. Θ. Μαρίνου.

³² Πρβλ. ΕΕμπΔ 2003, σελ. 572 με γνωμδ. Ν. Ρόκα, Λ. Κοτσίρη, ΕΕμοΔ 2006, σελ. 249.

³³ Πρβλ. NJW 1983, 1910, «Kerbnagel», NJW 1987, 1890

³⁴ Πρβλ. Περάκη, Ενοχικά Δεσμεύσεις του δικαιώματος ψήφου του μετόχου, σελ 27, Κοτσίρης, Σύμβαση μετόχων καταρτιζόμενη από όλους τους μετόχους ως δικαιοπρακτικό θεμέλιο σύμβασης πώλησης μετοχών, ΕΕμπΔ 2006, 238.

³⁵ Είναι χαρακτηριστική η αιτιολογία της ΑΠ 1121/2006, ΧρΙΔ 2006, 821 = ΔΕΕ 2007, 583 με σχόλ. Βαρελά, βλ. και Περάκη, ΕπισκΕΔ 2008, 317, 323 επ., Κοτσίρη, ΕΕμπΔ 2006, 237.